

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 59 05
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo-consult.com
www.tns-nipo-consult.com

Rapport

Deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland 2004

Een kwantitatief onderzoek

Lucien Vermeer, Danielle de Graaff

Z1573 | september 2004

In opdracht van:

College van toezicht op de kansspelen
te Den Haag

Inhoud

Samenvatting en conclusies	1
Summary and conclusions	5
<hr/>	
Inleiding	7
<hr/>	
1 Deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland	10
1.1 Aantal spelers buitenlandse kansspelen	10
1.2 Gemiddeld aantal buitenlandse kansspelen waaraan wordt deelgenomen	11
1.3 Totale deelname aantal buitenlandse kansspelen	12
1.4 Aandelen van de diverse kansspelen	13
1.5 De relatie tussen binnenlandse en buitenlandse kansspelen	17
1.6 Eerdere deelname en waarschijnlijkheid van toekomstige deelname	17
1.6.1 Eerdere deelname aan buitenlandse kansspelen	17
1.6.2 Waarschijnlijkheid van toekomstige deelname aan buitenlandse kansspelen	18
1.6.3 Relatie tussen eerdere deelname en waarschijnlijkheid van toekomstige deelname	19
1.7 Profiel van speler van buitenlandse kansspelen	20
1.7.1 Vergelijking van de samenstelling van de spelers met die van de Nederlandse bevolking	20
1.7.2 Spelers naar bestedingscategorie op jaarbasis	20
<hr/>	
2 Bestedingen	23
2.1 Totale bestedingen op jaarbasis	23
2.2 Bestedingen per spelersgroep	25
2.2.1 Gemiddelde besteding per spelersgroep	25
2.2.2 Totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen op jaarbasis naar spelersgroep	26
2.3 Bestedingen naar buitenlandse kansspelen	27
2.3.1 De gemiddelde besteding per deelgenomen kansspel	27
2.3.2 Totale bestedingen op jaarbasis naar buitenlands kansspel	28
2.3.3 Aandeel van buitenlandse kansspelen in totale bestedingen	29
<hr/>	
3 Wijze en reden van deelname aan buitenlandse kansspelen	31
3.1 Wijze waarop deelname is geregeld	31
3.2 Verhouding abonnementen/losse verkoop	33
3.3 Wijze van betalen van buitenlandse kansspelen	34
3.4 Reden voor deelname aan buitenlandse kansspelen	34
<hr/>	
4 Deelname aan binnenlandse kansspelen	36
4.1.1 Gemiddeld aantal binnenlandse kansspelen waaraan wordt deelgenomen	36
4.1.2 Totale deelname aantal binnenlandse kansspelen	36
4.1.3 Aandelen van de diverse kansspelen	36

4.1.4	Bestedingen aan binnenlandse kansspelen	37
4.1.5	Wijze waarop deelname is geregeld	38
4.1.6	Verhouding abonnementen/losse verkoop	38

Bijlagen

1	Onderzoeksverantwoording
2	Onderzoeksinstrumenten
3	Berekening bestedingen
4	Samenstelling begeleidingscommissie
5	Vragenlijst Buitenlandse kansspelen 2004

	<i>Inhoud figuren en tabellen</i>	
1	<i>Ontwikkeling economische eenheden in Nederland</i>	8
2	<i>Steekproefomvang per meting</i>	9
3	<i>Bandbreedte voor het aantal spelers</i>	11
4	<i>Aantal buitenlandse kansspelen waaraan spelers hebben deelgenomen in %</i>	12
5	<i>Bandbreedte voor het aantal deelnames</i>	13
6	<i>Aandelen van de diverse buitenlandse kansspelen in %</i>	15
7	<i>Aantal maal deelgenomen per buitenlands kansspel in absolute</i>	15
8	<i>Spelers die zijn gestopt met deelname in %</i>	16
9	<i>Mate van substitutie in %</i>	17
10	<i>Eerdere deelname aan buitenlandse kansspelen in %</i>	18
11	<i>Waarschijnlijkheid toekomstige deelname in %</i>	19
12	<i>Spelers naar bestedingscategorie op jaarbasis</i>	21
13	<i>Spelers naar klassen in absolute aantallen economische eenheden</i>	22
14	<i>Bandbreedte voor de totale bestedingen in miljoenen euro op jaarbasis</i>	23
15	<i>Totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen in Nederland in miljoenen euro</i>	24
16	<i>Bestedingen binnen- en buitenlandse kansspelen in miljoenen euro</i>	24
17	<i>Gemiddelde besteding naar spelersgroep in euro</i>	25
18	<i>Totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen op jaarbasis naar spelersgroep in miljoenen euro</i>	26
19	<i>Relatie tussen omvang spelersgroep in totaal en omvang bestedingen in 2004 en 2002</i>	27
20	<i>Gemiddelde besteding naar kansspel in euro</i>	28
21	<i>Totale bestedingen op jaarbasis naar buitenlands kansspel in miljoenen euro</i>	29
22	<i>Bestedingen per kansspel in aandeel van de totale bestedingen in %</i>	30
23	<i>Wijze waarop deelname is geregeld in %</i>	31
24	<i>Wijze waarop met het systeemspel in aanraking is gekomen in %</i>	32
25	<i>Organisaties waarbij is meegespeeld in %</i>	33
26	<i>Wijze van betalen van buitenlandse kansspelen in %</i>	34
27	<i>Reden voor deelname aan buitenlandse kansspelen in %</i>	35
28	<i>Aandelen van de diverse binnenlandse kansspelen in %</i>	37
29	<i>Wijze waarop deelname is geregeld in %</i>	38

Samenvatting en conclusies

Samenvatting

Het onderzoek deelname aan buitenlandse kansspelen is in 2004 voor de vijfde maal verricht, na voorgaande metingen in 1996, 1998, 2000 en 2002. Als gevolg van het lage percentage deelnemers aan buitenlandse kansspelen onder de Nederlandse bevolking is in een aantal gevallen de omvang van de netto steekproef gering¹. In het onderzoek wordt gerapporteerd op basis van economische eenheden.

Aantal spelers buitenlandse kansspelen

Het percentage economische eenheden in Nederland dat de afgelopen 12 maanden aan één of meer buitenlandse kansspelen heeft deelgenomen, bedraagt in 2004 4,7%. Dit is een afname ten opzichte van de voorgaande meting. In absolute aantallen gaat het om circa 391.000 economische eenheden die deelnemen aan buitenlandse kansspelen.

Totale deelname aantal buitenlandse kansspelen

In 2004 nemen spelers gemiddeld aan 1,17 buitenlandse kansspelen deel. Dit gemiddelde is iets lager dan in voorgaande jaren (spelers namen toen aan gemiddeld 1,20 buitenlandse kansspelen deel). In totaal gaat het om circa 457.400 deelnames.

Aandelen van buitenlandse kansspelen

De aandelen van de buitenlandse kansspelen bedragen:

- Duitse lotto via systeemspel (zoals bijvoorbeeld ABC-Club, Combiplay, ILM-Club, Stargames/Millennium Services): 20%
- Duitse lotto: 20%
- Süddeutsche Klassenlotterie (SKL): 18%
- Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL): 26%
- National Lottery (Engelse lotto): 1%
- (Sport)prijsvragen/bookmaking (bijvoorbeeld Ladbroke's): 2%
- Andere buitenlandse kansspelen: 13%

De Duitse lotto is daarmee het belangrijkste buitenlandse kansspel (40% van het totaal). De Duitse kansspelen vormen de hoofdmoot van de buitenlandse kansspelen (84% van het totaal).

Eerdere deelname en waarschijnlijkheid van toekomstige deelname

Circa een kwart (24%) van de spelers heeft de afgelopen 3 jaar al eens eerder deelgenomen aan een buitenlands kansspel. Een relatief groot deel van hen (63%) geeft aan (zeer) waarschijnlijk in de komende 12 maanden wederom deel te nemen. Drie kwart (75%) van de spelers heeft de afgelopen drie jaar niet eerder aan een buitenlands kansspel deelgenomen en van hen geeft een relatief groot deel aan dat het (zeer) onwaarschijnlijk is dat zij de komende 12 maanden opnieuw deel zullen nemen aan

---

¹ In 2004 gaat het in totaal om een steekproefomvang van n=214.

een buitenlands kansspel. Dit wijst erop dat de groep deelnemers aan buitenlandse kansspelen voor een klein deel bestaat uit een vaste kern spelers en voor een groot deel uit eenmalige spelers.

Spelers die gestopt zijn met de Duitse lotto, NKL of SKL noemen vooral de hoge inleg en de lage winkans als redenen om te stoppen. Spelers die gestopt zijn met het systeemspel noemen behalve deze redenen tevens het gevoel misleid te zijn en de berichtgeving in de media over deze (illegaal) in Nederland aangeboden spelen.

Profiel van spelers van buitenlandse kansspelen

In Nielsen districten Zuid en Rest Westen vinden we relatief veel spelers die deelnemen aan buitenlandse kansspelen: in beide districten is ongeveer 25% van de spelers woonachtig. Voor wat betreft de andere factoren zijn er geen verschillen geconstateerd tussen de spelers van buitenlandse kansspelen en de gehele Nederlandse bevolking.

Bestedingen aan buitenlandse kansspelen

De verdeling van de spelers naar bestedingscategorie ziet er in 2004 als volgt uit:

- Zeer zware spelers: 4%
- Zware spelers: 13%
- Matige spelers: 25%
- Lichte spelers: 58%²

De totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen in 2004 bedragen 67 miljoen euro. Dit komt overeen met 4% van de bestedingen aan binnenlandse kansspelen in de vergelijkbare spelperiode (2003). De besteding aan buitenlandse kansspelen houdt daarmee voor het eerst geen gelijke tred met de ontwikkeling in de besteding aan binnenlandse kansspelen. In 2004 waren de 'matige spelers' verantwoordelijk voor het grootste aandeel met 20 miljoen euro, 30% van de totale bestedingen.

Gemiddeld is per kansspel in 2004 circa 148 euro besteed, een stijging ten opzichte van de vorige meting (in 2002 werd gemiddeld 127 euro per kansspel besteed). In 2004 zijn de systeemspelen verantwoordelijk voor 17 miljoen euro aan bestedingen, de omzet van de Duitse lotto bedraagt eveneens 17 miljoen euro (totaal 34 miljoen euro als systeemspelen worden meegerekend), de SKL zet 11 miljoen euro om en de NKL is goed voor 12 miljoen euro. Gezamenlijk bedragen de totale bestedingen aan de Duitse kansspelen in 2004 dan ook 57 miljoen euro.

Wijze waarop deelname is geregeld

De deelname aan buitenlandse kansspelen wordt in de helft van de gevallen (56%) per post geregeld. Circa een zevende (16%) wordt door een (binnenlandse of buitenlandse) tussenpersoon geregeld. Door de tijd heen lijkt de tussenpersoon echter aan belang in te moeten verliezen. De rol van Internet is voor deelname aan buitenlandse kansspelen de afgelopen 2 jaren sterk toegenomen (tot gemiddeld 11%).

---

² Een toelichting op deze categorieën staat in paragraaf 1.7.2.

Verhouding abonnement/losse verkoop

Bijna zeven op de tien (67%) gespeelde buitenlandse kansspelen verloopt via een abonnement. De rest van de deelname aan buitenlandse kansspelen (33%) is geregeld via de losse verkoop.

Wijze van betalen van buitenlandse kansspelen

De girale wijzen van betalen (bank of giro en creditcard) blijven op hetzelfde niveau als in 2002; ruim driekwart (78%) van alle kansspelen wordt hiermee betaald in 2004. Het aandeel contante betalingen met ongeveer een vijfde (18%) in 2004 gelijk aan dat in 2002.

Reden voor deelname aan buitenlandse kansspelen

De hoge hoofdprijs (34%) en de hogere prijzen in het algemeen (38%) blijken belangrijke redenen voor spelers om deel te nemen aan buitenlandse kansspelen. Ook wordt deelnemen aan een buitenlands kansspel gezien als iets nieuws (38%). Deelnemers aan systeemspelen geven relatief vaak aan 'slachtoffer' van colportage te zijn.

Deelname aan binnenlandse kansspelen

Van alle spelers neemt 92% tevens deel aan binnenlandse kansspelen. In absolute aantallen gaat het om 359.000 economische eenheden. Gemiddeld neemt men deel aan 2,29 binnenlandse kansspelen. Dit is aanzienlijk hoger dan de deelname aan buitenlandse kansspelen (namelijk 1,17). Deelnemers aan buitenlandse kansspelen nemen veelal tevens deel aan de Nederlandse Staatsloterij (30%) en de Nationale Postcode Loterij (16%).

Gemiddeld is er per speler (in totaal 359.000 spelers) in 2004 697 euro aan binnenlandse kansspelen besteed. Dit bedrag is bijna vier maal het bestede bedrag aan buitenlandse kansspelen (172 euro). De gemiddelde besteding per (binnenlands) spel (304 euro) is ruim twee maal de gemiddelde besteding per buitenlands kansspel (148 euro).

Conclusies

Het onderzoek naar buitenlandse kansspelen is inmiddels 5 keer uitgevoerd. Hiermee ontstaat een goede indruk van de ontwikkelingen die zich hieromtrent voordoen. Over het geheel genomen lijkt sprake van een redelijk stabiele situatie:

- De afgelopen jaren lijken de bestedingen aan buitenlandse kansspelen redelijk constant;
- De groep deelnemers aan buitenlandse kansspelen bestaat steeds voor een klein deel uit een vaste kern (regelmatige spelers) en een grote groep nieuwkomers die ook snel weer ophoudt met deelname;
- Door de tijd heen doen zich verder nauwelijks schokkende ontwikkelingen voor in de verdeling van spelers naar bestedingscategorie;
- De Duitse kansspelen vormen steeds de hoofdmoot van de buitenlandse kansspelen.

In de vorige meting bleek dat het systeemspel, wat feitelijk Duitse lotto betreft, een aanzienlijke positie had veroverd binnen de buitenlandse kansspelen. Maar ten opzichte

van 2002 heeft zich inmiddels weer een daling voorgedaan in het aandeel van het systeemspel; van 32% in 2002 naar 20% in 2004. Uit de redenen die spelers noemen om te stoppen met het systeemspel kan worden opgemaakt dat de berichtgeving in de media hier een rol bij heeft gespeeld evenals het idee misleid te zijn.

Summary and conclusions

Summary

The survey into participation in foreign games of chance was carried out for the fifth time in 2004, following previous measurements in 1996, 1998, 2000 en 2002. Due to the low percentage of participants in foreign games of chance among the Dutch population, the size of the net random sample survey was small in a number of cases (in 2004, the sample size is n=214). The survey results are reported on the basis of economic units.

Number of players foreign games of chance

The percentage of economic units in the Netherlands that has in the past 12 months participated in one or more foreign games of chance is 4.7% in 2004. This is a decrease compared to the previous measurement. In absolute numbers it involves some 391,000 economic units that participate in foreign games of chance.

Total participation number of foreign games of chance

In 2004 economic units participate in an average of 1.17 foreign games of chance. This average is slightly lower than in 2002. It involves a total of some 457,000 participations.

Shares of foreign games of chance

The shares of the foreign games of chance are:

- German lotto via system game (for instance ABC lotto, Combiplay, ENI-lotto, Dr. Geissler, ILM club, Lotto Team or Stargames): 20%
- German lotto: 20%
- Süddeutsche Klassenlotterie (SKL): 18%
- Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL): 26%
- National Lottery (English lotto): 1%
- (Sports)betting/bookmaking (for instance Ladbrokes): 2%
- Other foreign games of chance: 13%

This makes the German lotto the main foreign game of chance (40% of the total). The German games of chance together take up 84% of the total market.

Spending on foreign games of chance

The total amount spent on foreign games of chance in 2004 is 67 million euro. This equals 4% of the amount spent on domestic games of chance in the comparable gaming period (2003).

The average amount spent per player is about 172 euro in 2004. The average amount spent on each game of chance is about 148 euro. In 2004, the system games are responsible for a total spending amount of 17 million euro, with turnovers of 17 million euro for the German lotto (total of 34 million euro including system games), 11 million euro for SKL and 12 million euro for NKL. The total combined amount spent on German games of chance in 2004 therefore adds up to 57 million euro.

Conclusions

The survey into participation in foreign games of chance has now been carried out five times. Based on this information, we now have a good impression of trends in this area.

Overall, the situation seems rather stable:

- The total amount spent on foreign games of chance is fairly constant;
- The total group of players every time consists for a small part of regular players and for a large part of newcomers that quit quickly again;
- There are hardly any shocking developments in the distribution of players over spending categories;
- The German games of chance always form the principal part in the foreign games of chance.

The system game, which is in fact German lotto, had conquered a prominent position among the foreign games of chance in 2002. But since then, the share of this game was reduced from 32% in 2002 to 20% in 2004. Players who participated in the system game mention a number of reasons for quitting. News reports and the feeling of being misled are among the most prominent.

Inleiding

Achtergrond van het onderzoek

De Wet op de kansspelen

Het aanbieden van, en deelname aan, kansspelen is in Nederland geregeld bij de Wet op de kansspelen. In grote lijnen is het doel van deze wetgeving zowel het aanbod (wordt een vast percentage van de inleg als prijs uitgekeerd, is er toezicht op de trekkingen, worden de belastingen afgedragen, etc.), alsook deelname (is men meerderjarig, hoe kan gokverslaving worden teruggedrongen) van kansspelen in maatschappelijk aanvaardbare banen te leiden.

Buitenlandse kansspelen

Ook over buitenlandse kansspelen zijn bepalingen in de Wet op de kansspelen opgenomen. Zo is het in Nederland verboden om deelname aan een buitenlands kansspel te bevorderen of daartoe voor openbaarmaking of verspreiding bestemde stukken in voorraad te hebben.

Bij de behandeling van de nota *Kansspelen herijkt* in juni 1996 in de Tweede Kamer, is door het toenmalige lid De Graaf een motie ingediend. Daarin verzoekt hij de regering een onderzoek in te stellen naar de deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland. De achtergrond daarvan is het ontbreken van feitelijke kennis tot dat moment.

Het College van toezicht op de kansspelen heeft – in overleg met de toenmalige Staatssecretaris van Justitie – besloten tot het laten uitvoeren van een dergelijk onderzoek. Op 17 december 1996 is het eerste onderzoeksrapport ‘Deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland’ aangeboden aan de toenmalige Staatssecretaris van Justitie. Daarbij heeft het College opgemerkt dat het de ontwikkelingen op dit terrein nadrukkelijk wil volgen. Het College heeft daartoe destijds het voornemen uitgesproken om periodiek het onderzoek te herhalen. In 1998, 2000 en 2002 is het onderzoek herhaald en ook in 2004 is een herhalings-meting gehouden.

Dit rapport beschrijft de resultaten van de vijfde meting (2004) van ‘deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland’. Bovendien beschrijft het trends en ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande perioden.

Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is als volgt geformuleerd: Verschaf inzicht in de omvang en samenstelling van de deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland en de ontwikkelingen over de afgelopen jaren.

In 2002 is het systeemspel voor het eerst als aparte categorie in het onderzoek opgenomen. Gezien de recente ontwikkelingen rondom Stargames c.s. is besloten in 2004 bijzondere aandacht aan dit onderwerp te schenken.

Rapporteren op basis van economische eenheden

Om de ontwikkelingen van de markt van buitenlandse kansspelen in Nederland in kaart te brengen, wordt op dezelfde wijze gerapporteerd als in de voorgaande metingen.

Uitgangspunt is dat de populatie bestaat uit zogeheten 'economische eenheden' in Nederland. Onder een economische eenheid wordt een groep personen binnen een huishouden verstaan die qua uitgaven als eenheid optreedt. Het komt erop neer dat in het geval er in een huishouden, naast het hoofd en zijn/haar partner, nog andere personen van 18 jaar of ouder aanwezig zijn, ieder van deze personen als economische eenheid wordt beschouwd.

Op grond van gegevens van het CBS kan worden afgeleid dat er in Nederland anno 2004 circa 8.322.000 economische eenheden zijn. In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van het aantal economische eenheden in de afgelopen jaren weergegeven.

---

1 | Ontwikkeling economische eenheden in Nederland

Jaar	Aantal (* 1.000)
1996	7.695
1998	7.995
2000	8.155
2002	8.240
2004	8.322

Bron: TNS NIPO op basis van CBS, 2003

Om de leesbaarheid van het rapport te vergroten, wordt regelmatig de term 'spelers' gehanteerd. Met 'spelers' worden economische eenheden bedoeld, die de afgelopen 12 maanden aan één of meer buitenlandse kansspelen hebben deelgenomen.

Methode van onderzoek

Bij de interpretatie van de gemaakte vergelijkingen in dit rapport met de eerdere metingen, dient rekening te worden gehouden met een verschil in gebruikte methoden van onderzoek. De meting in 1996 is telefonisch uitgevoerd, terwijl de meting in 1998 via NIPO Capibus is uitgevoerd. In 2000 heeft het onderzoek deels face-to-face (NIPO Capibus) plaatsgevonden en deels elektronisch bij de respondenten thuis (NIPO Capi@Home). In 2002 is het onderzoek volledig uitgevoerd met het instrument NIPO

Capi@Home. In 2004 is dezelfde methode van onderzoek gehanteerd als in 2002. Een gedetailleerde beschrijving van deze onderzoeksmethode is opgenomen in de bijlagen.

Als gevolg van het lage percentage deelnemers aan buitenlandse kansspelen onder de Nederlandse bevolking is in een aantal gevallen de omvang van de steekproef gering. In onderstaande tabel zijn voor elke meting de steekproefgrootten opgenomen.

---

2 / Steekproefomvang per meting

	1996	1998	2000	2002	2004
Omvang gehele steekproef	5.001	5.831	6.603	23.981	17.483
Totaal aantal spelers in de steekproef	205	147	271	1.420	820
Totaal aantal ondervraagde spelers	205	147	271	373 ³	214 ³
Totaal aantal buitenlandse kansspelen waaraan deelgenomen	225	159	308	447	250

Bron: TNS NIPO, 2004

Rekening houdend met deze gegevens zijn verderop in dit rapport vergelijkingen gemaakt met 2002, 2000, 1998 en 1996.

---

³ Uit kosten-overweging zijn in 2002 en 2004 niet alle spelers in de gehele steekproef ondervraagd, aangezien statistisch significante uitspraken mogelijk zijn door ondervraging van slechts een deel van de spelers.

1 Deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet:

- Hoeveel economische eenheden de afgelopen 12 maanden aan één of meer buitenlandse kansspelen hebben deelgenomen;
- Het aantal kansspelen waaraan een economische eenheid één of meerdere malen heeft deelgenomen;
- Het totaal aantal buitenlandse kansspelen waaraan is deelgenomen;
- Aan welke buitenlandse kansspelen wordt deelgenomen;
- De relatie tussen deelname in het verleden en de waarschijnlijkheid van toekomstige deelname;
- Het profiel van de spelers van buitenlandse kansspelen.

1.1 Aantal spelers buitenlandse kansspelen

Het percentage economische eenheden dat de afgelopen 12 maanden aan één of meer buitenlandse kansspelen heeft deelgenomen, bedraagt in 2004 4,7%. Dit is een significante afname ten opzichte van de voorgaande jaren (met 99% zekerheid). In 2002 heeft 5,9% van de economische eenheden de afgelopen 12 maanden deelgenomen aan buitenlandse kansspelen. In de jaren daarvoor was het deelname-percentage lager (2002: 4,3%; 1998: 2,9%; 1996: 4,1%).

In absolute aantallen gaat het om circa 391.000 economische eenheden. Dit zijn 95.000 economisch eenheden minder dan in 2002 (een afname van 20%).

Ondanks de grote steekproefomvang, is er uiteraard sprake van steekproefmarges, waardoor het werkelijke aantal spelers kan afwijken van de resultaten van de steekproef. Tabel 3 geeft een overzicht van de marges, waarbinnen met 95% betrouwbaarheid, het werkelijk aantal spelers zal liggen.

---

3 | Bandbreedte voor het aantal spelers

	Laag	Midden	Hoog	Totale populatie
1996	275.000	317.000	360.000	7.695.000
1998	200.000	235.000	264.000	7.995.000
2000	313.000	354.000	395.000	8.155.000
2002	461.000	486.000	511.000	8.240.000
2004	366.000	391.000	416.000	8.322.000

Basis= spelers buitenlandse kansspelen

Bron: TNS NIPO, 2004

Rekening houdend met statistische afwijkingen, zal met 95% betrouwbaarheid het werkelijk aantal deelnemers in 2004 liggen tussen de 366.000 en 416.000 economische eenheden (totale populatie 2004: 8.322.000). In 2002 lag het aantal spelers tussen de 461.000 en 511.000 (populatie 8.240.000 economische eenheden).

In het vervolg van het rapport zal voor 2004 het aantal van 391.000 als uitgangspunt dienen voor het aantal spelers⁴.

1.2 Gemiddeld aantal buitenlandse kansspelen waaraan wordt deelgenomen

In 2004 nemen spelers gemiddeld aan 1,17 buitenlandse kansspelen deel. Dit gemiddelde is iets lager dan in de voorgaande meting. Toen betrof het gemiddeld aantal kansspelen waaraan men deelnam ongeveer 1,20. Deze daling wordt veroorzaakt door een afname van het aantal spelers dat aan twee kansspelen deelneemt (van 28% naar 8%). Net als in voorgaande jaren beperkt een grote groep spelers (88%) zich in 2004 tot één spel. Figuur 4 op de volgende pagina geeft een overzicht van alle resultaten.

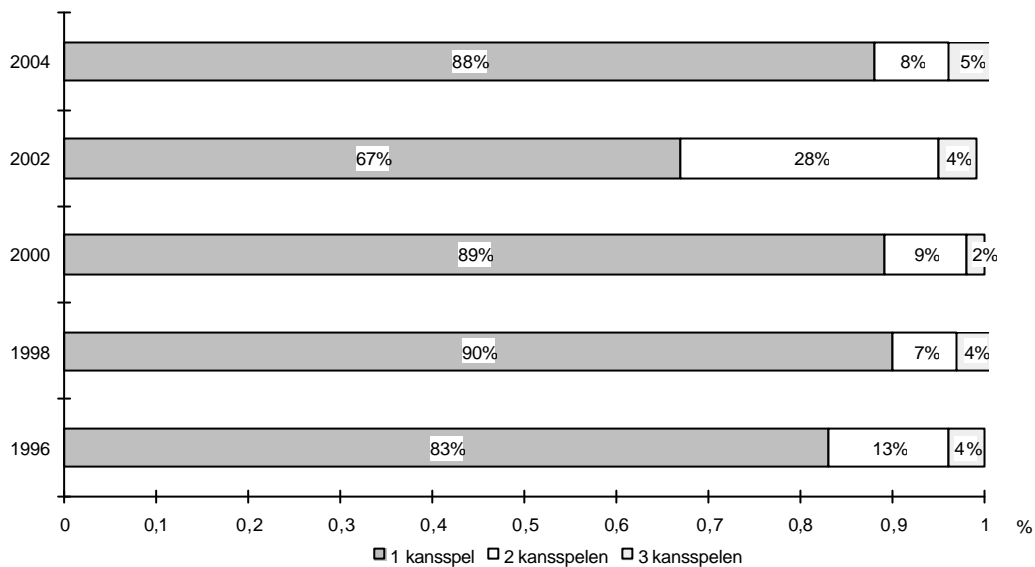
---

⁴ Zie ook rapporteren op basis van economische eenheden in de inleiding.

---

4 | Aantal buitenlandse kansspelen waaraan spelers hebben deelgenomen in %

Basis= spelers buitenlandse kansspelen ⁵

Bron: TNS NIPO, 2004

1.3 Totale deelname aantal buitenlandse kansspelen

Het totaal aantal gespeelde kansspelen is tot stand gekomen door het aantal spelers te vermenigvuldigen met het gemiddeld aantal maal dat een economische eenheid aan een buitenlands kansspel deel heeft genomen.

In 2004 hebben in totaal circa 391.000 economische eenheden gemiddeld 1,17 keer aan een buitenlands kansspel deelgenomen. In totaal gaat het om circa 457.000 deelnames.

In 2002 betrof het 583.000 deelnames aan buitenlandse kansspelen door economische eenheden (486.000 economische eenheden die gemiddeld 1,20 keer aan buitenlandse kansspelen deelnamen).

In 2000 betrof het 404.000 deelnames aan buitenlandse kansspelen door economische eenheden (354.000 economische eenheden die gemiddeld 1,14 keer aan buitenlandse kansspelen deelnamen). In 1998 betrof het in totaal 268.000 deelnames.

De afname van het totaal aantal gespeelde buitenlandse kansspelen van circa 583.000 in 2002 tot circa 457.000 in 2004 betekent een daling van 22%.

---

⁵ De computer berekent het percentage van elk cijfer afzonderlijk volgens een vaste afrondingsinstructie. Het gevolg is dat optellingen van percentages niet altijd gelijk zijn aan het percentage van de som der (absolute) basiscijfers. Dergelijke (kleine) verschillen zijn dus slechts afrondingsverschillen.

Als gevolg van steekproefmarges kan het werkelijk totaal aantal buitenlandse kansspelen waaraan is deelgenomen afwijken van de resultaten van de steekproef. De volgende tabel geeft een overzicht van de marges, waarbinnen met 95% betrouwbaarheid, het werkelijke aantal keren dat is deelgenomen zal liggen.

---

5 | *Bandbreedte voor het aantal deelnames*

	Laag	Midden	Hoog
1996	331.700	382.200	434.000
1998	228.100	268.000	301.100
2000	357.000	404.000	450.000
2002	553.200	583.000	613.200
2004	432.700	457.000	482.700

Basis = alle keren dat er een buitenlandse kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

Volgens bovenstaande tabel kan met 95% betrouwbaarheid worden geconcludeerd dat er ten opzichte van 2002 sprake is van een daling van het totaal aantal keren dat aan buitenlandse kansspelen is deelgenomen.

In het vervolg van dit rapport zal voor 2004 het getal 457.000 als uitgangspunt dienen voor het totaal aantal maal dat er aan buitenlandse kansspelen is deelgenomen.

1.4 Aandelen van de diverse kansspelen

De volgende buitenlandse kansspelen zijn in het onderzoek opgenomen:

- Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL);
- Süddeutsche Klassenlotterie (SKL);
- Duitse lotto;
- Duitse lotto via systeemspel (zoals bijvoorbeeld (zoals bijvoorbeeld ABC-Club, Combiplay, ILM-Club, Stargames/Millennium Services);
- National Lottery (Engelse lotto);
- (Sport)prijsvragen/bookmaking (bijvoorbeeld Ladbroke's);
- Andere buitenlandse kansspelen.

Tot de categorie andere buitenlandse kansspelen behoren onder meer de Belgische lotto en de Australische lotto voor buitenlandse kansspelen en casino (club) voor buitenlandse kansspelen via Internet⁶.

In 2002 is voor het eerst de deelname aan systeemspelen en (sport)prijsvragen/bookmaking vastgesteld. Bij systeemspelen speelt men doorgaans in een poule met 125 of meer andere personen in de Duitse lotto. Maandelijks speelt men mee middels een abonnement met een door de deelnemer bepaald aantal ingevulde rijtjes (bijvoorbeeld

---

⁶ Deze kansspelen worden minimaal door twee personen in het onderzoek genoemd.

300, 500 of 1.000 of meer rijtjes). Elke week zijn er meestal 2 trekkingen. Soms wordt het systeemspel gecombineerd met een loterij zoals de NKL of SKL.

Figuur 6 geeft inzicht in de onderlinge verhoudingen tussen de diverse gespeelde buitenlandse kansspelen.

De populariteit van de Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL) blijkt in 2004 hoog (26% aandeel) en is gestegen met 12 procentpunten ten opzichte van 2002. Tegenover de sterke stijging van de NKL (van 14% in 2002 naar 26% in 2004) staat een aanzienlijke daling van het aandeel van het systeemspel, van 32% in 2002 naar 20% in 2004⁷.

De sterke stijging van het aandeel van de NKL komt waarschijnlijk voort uit actiematige inspanningen van deze organisatie. Het onderzoek biedt namelijk geen aanwijzingen dat er sprake is van een verschuiving in voorkeuren voor wat betreft buitenlandse kansspelen.

Het gezamenlijke aandeel van de drie Duitse loterijen, de Duitse lotto (inclusief systeemspelen), de Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL) en de Süddeutsche Klassenlotterie (SKL), is gedaald van 87% in 2002 naar 84% in 2004. Het aandeel van de Duitse lotto (inclusief systeemspelen) is gedaald van 56% in 2002 naar 40% in 2004. Het aandeel van de SKL is met 1 procentpunt gestegen naar 18% in 2004.

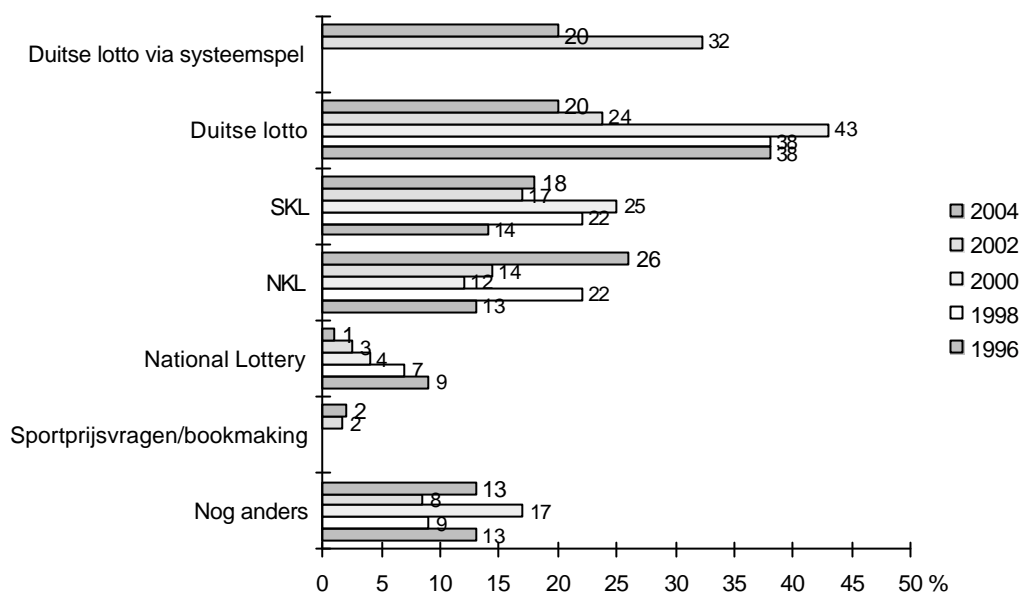
Het aandeel van de (sport)prijsvragen en bookmaking is met 2% in 2004 gelijk gebleven aan het aandeel in 2002. Het aandeel van de National Lottery is gedaald van 3% in 2002 naar 1% in 2004. Door de jaren heen neemt het aandeel van de National Lottery steeds af. Het aandeel van andere buitenlandse kansspelen, waaronder Belgische lotto, Australische lotto en casino (club), is gestegen van 8% in 2002 naar 13%⁸ in 2004.

---

⁷ In 2002 is het systeemspel voor het eerst als aparte categorie in het onderzoek opgenomen.

⁸ 'ander buitenlands kansspel': aandeel van 6%; 'ander buitenlands kansspel via internet': aandeel van 5%; 'ander buitenlandskansspel, maar weet niet meer welk': aandeel van 1%).

6 | Aandelen van de diverse buitenlandse kansspelen in %

Basis= alle keren dat er een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

De volgende tabel geeft inzicht in het totaal aantal maal dat er aan de diverse buitenlandse kansspelen is deelgenomen.

7 | Aantal maal deelgenomen per buitenlands kansspel in absolute

	1996	1998	2000	2002	2004	Vershil 2004 tov 2002 in %
Duitse lotto via systeemspel	-	-	-	188.000	92.000	-51%
Duitse lotto	146.300	100.000	172.000	138.000	91.000	-34%
SKL	53.800	58.000	99.000	99.000	82.000	-17%
NKL	46.300	58.000	49.000	84.000	119.000	+42%
National Lottery	30.900	19.000	17.000	15.000	5.000	-67%
Sportprijsvragen/bookmaking	-	-	-	10.000	9.000	-10%
Nog anders	104.900	33.000	67.000	49.000	59.000	+20%
Totaal	382.200	268.000	404.000	583.000	457.000	-22%

Basis= alle keren dat er een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

In 2004 is 119.000 maal deelgenomen aan de Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL), wat een stijging betekent van 42% van het aantal deelnames aan deze loterij ten opzichte van 2002. Deze stijging wordt veroorzaakt door een groter aandeel van de NKL binnen alle buitenlandse kansspelen. Zowel qua aandeel als qua deelnames is dit in 2004 het grootste kansspel onder de buitenlandse kansspelen.

De daling van het aandeel van de Duitse lotto zien we ook terug in de daling van het aantal deelnames aan de Duitse lotto, een daling van 34% (naar 91.000 deelnames in 2004).

Kansspelen uit de categorie ‘anders’ vertonen een stijging van het aantal deelnames in 2004 ten opzichte van 2002.

Aan de spelers is ook gevraagd of men in de afgelopen 12 maanden is gestopt met deelname aan de loterij(en) waaraan men heeft aangegeven in die periode te hebben deelgenomen.

Het hoogste percentage ‘stoppers’ is te zien bij de NKL (83% van de deelnemers aan deze loterij is na deelname ook weer gestopt in de afgelopen meetperiode), gevolgd door 63% ‘stoppers’ bij het systeemspel. Ook bij de SKL is een relatief groot deel van de spelers (54%) weer gestopt met deelname.

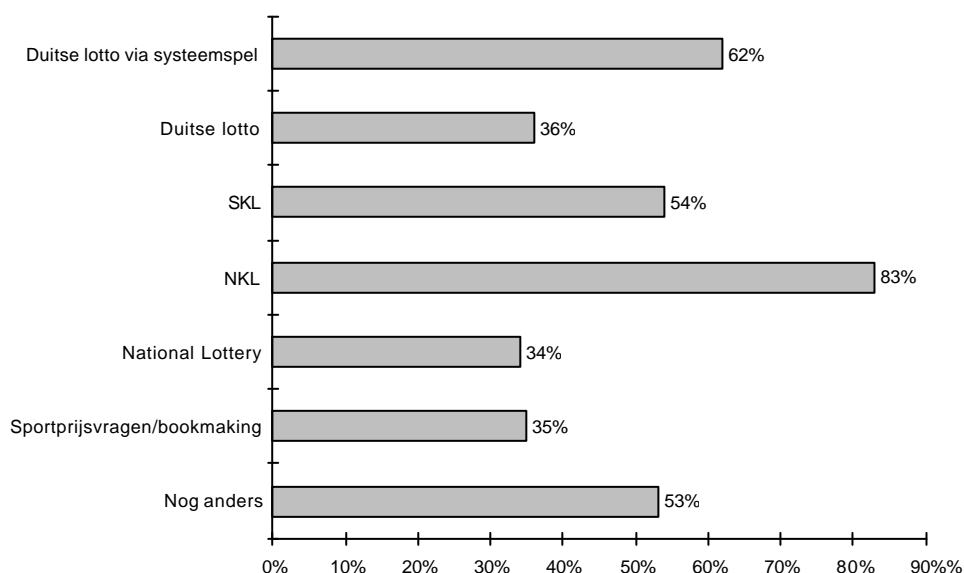
Spelers die gestopt zijn met de Duitse lotto, NKL of SKL noemen vooral de hoge inleg en de lage winkans als redenen om te stoppen. Spelers die gestopt zijn met het systeemspel noemen behalve deze redenen tevens het gevoel misleid te zijn en de berichtgeving in de media over deze (illegaal) in Nederland aangeboden spelen.

In figuur 8 zijn alle antwoorden weergegeven.

---

8 / Spelers die zijn gestopt met deelname in %

Basis: spelers buitenlandse kansspelen

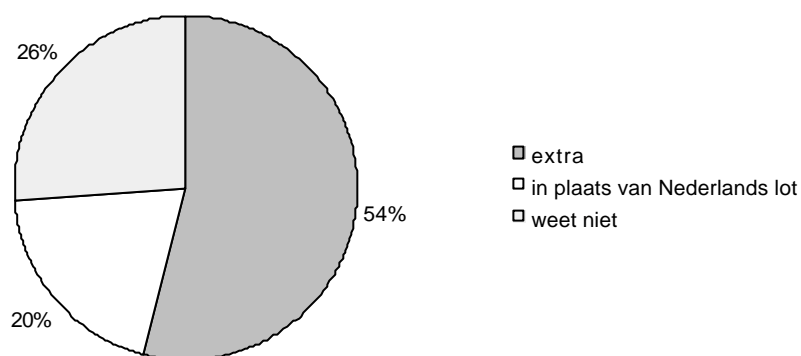
Bron: TNS NIPO, 2004

1.5 De relatie tussen binnenlandse en buitenlandse kansspelen

Voor ieder laatst gekocht lot per deelgenomen kansspel is gevraagd of dit lot een extra lot was, of dat het lot in plaats kwam van een Nederlands lot. Figuur 9 toont de resultaten.

9 | *Mate van substitutie in %*

Basis= laatst gekochte lot per deelgenomen kansspel

Bron: TNS NIPO, 2004

Slechts in 20% van de gevallen gaf men aan dat het lot in de plaats kwam van een Nederlands lot. Ten opzichte van 2002 is dit percentage gestegen met 4%. Feitelijk gaat uitsluitend dit deel direct ten koste van de bestedingen aan Nederlandse kansspelen. 54% van de loten worden naast Nederlandse loten gekocht. Deze loten worden door de spelers als additioneel gezien. Ten opzichte van 2002 is dit percentage gedaald met 15%.

1.6 Eerdere deelname en waarschijnlijkheid van toekomstige deelname

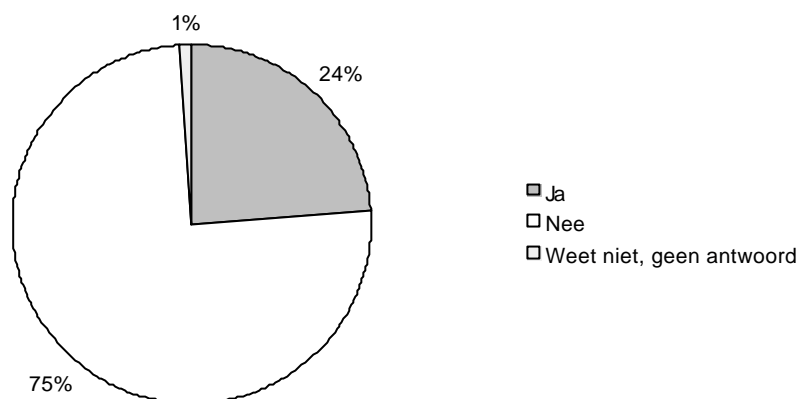
1.6.1 Eerdere deelname aan buitenlandse kansspelen

Aan alle spelers van buitenlandse kansspelen is de vraag voorgelegd of men, afgezien van de laatste 12 maanden, de afgelopen 3 jaar al eens eerder aan een buitenlands kansspel heeft deelgenomen. De resultaten zijn weergegeven in figuur 10 op de volgende pagina. Circa een kwart (24%) van de spelers heeft de afgelopen 3 jaar al eens eerder deelgenomen aan een buitenlands kansspel. Toegerekend aan de Nederlandse bevolking gaat het om circa 94.000 economische eenheden. Dit is een daling ten opzichte van 2002, toen betrof het percentage 32%.

---

10 | Eerdere deelname aan buitenlandse kansspelen in %

Basis= spelers buitenlandse kansspelen

Bron: TNS NIPO, 2004

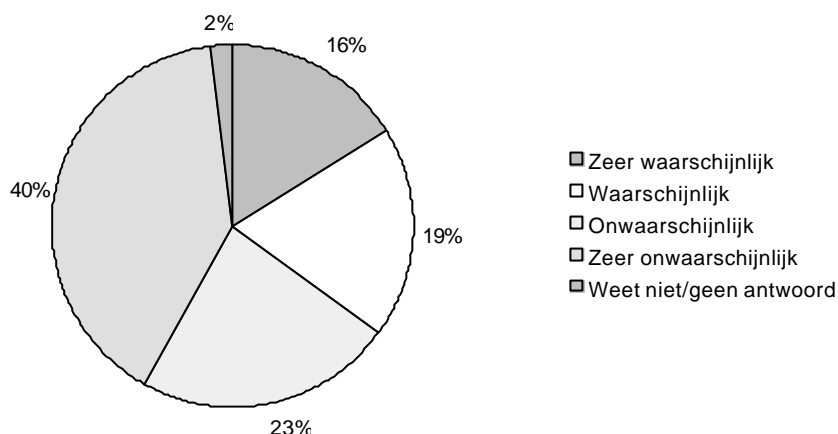
Driekwart (75%) van de spelers heeft de afgelopen drie jaar niet eerder aan een buitenlands kansspel deelgenomen. Ten opzichte van 2002 is dit percentage gestegen (was toen 67%). Deze aankopen worden ook wel aangeduid met initiële aankopen: bestedingen gedaan door de nieuwkomers.

1.6.2 Waarschijnlijkheid van toekomstige deelname aan buitenlandse kansspelen

Ook is aan alle spelers van buitenlandse kansspelen gevraagd hoe waarschijnlijk of onwaarschijnlijk het is dat zij de komende 12 maanden aan een buitenlands kansspel zullen meedoen. Daarbij zijn de loten die reeds zijn aangeschaft buiten beschouwing gelaten. Figuur 11 toont de resultaten.

Evenals in 2002 geeft ongeveer een derde (35%) van alle spelers aan dat zij (zeer) waarschijnlijk de komende 12 maanden opnieuw aan een buitenlands kansspel deel zal nemen. Dit is een kleine daling ten opzichte van 2000 (39%), maar een sterke daling ten opzichte van 1998, toen bijna de helft (48%) dit aangaf.

De groep 'afhakers' bedraagt in 2004 63% van het aantal spelers. Dit aandeel is iets afgenomen ten opzichte van 2002. In dat jaar gaf 66% van de spelers aan dat zij de komende 12 maanden (zeer) onwaarschijnlijk nogmaals zou deelnemen. In 2000 betrof het nog 53% en in 1998 betrof het 45%.

Basis= spelers buitenlandse kansspelen

Bron: TNS NIPO, 2004

1.6.3 Relatie tussen eerdere deelname en waarschijnlijkheid van toekomstige deelname

De cijfers wijzen erop dat de deelname aan buitenlandse kansspelen overwegend bestaat uit een grote groep nieuwkomers die ook weer snel ophouden en een kleine kern van (regelmatige) spelers.

Kleine harde kern van spelers

Van alle spelers die de afgelopen drie jaar eerder aan buitenlandse kansspelen hebben deelgenomen, geeft een relatief groot deel (63%) aan (zeer) waarschijnlijk in de komende 12 maanden wederom deel te nemen. Toegerekend aan de Nederlandse bevolking gaat het om circa 58.400 economische eenheden. Dit aantal is ten opzichte van 2002 gedaald met 37%. In dat jaar betrof het 92.500 economische eenheden.

Meerderheid van eenmalige spelers

Van alle spelers die de afgelopen drie jaar **niet** eerder aan buitenlandse kansspelen hebben deelgenomen, geeft een relatief groot (74%) deel aan het (zeer) onwaarschijnlijk is dat zij in de komende 12 maanden opnieuw deel zullen nemen aan een buitenlands kansspel, tegen 63% van alle spelers. Dit betekent dat relatief veel nieuwkomers ook dit jaar geen blijvers zijn.

1.7 Profiel van speler van buitenlandse kansspelen

1.7.1 Vergelijking van de samenstelling van de spelers met die van de Nederlandse bevolking

Bij de analyse welke factoren in grote mate bepalend zijn voor deelname aan buitenlandse kansspelen, zijn de volgende factoren betrokken:

- Nielsen districten⁹
- Gemeente grootte
- Aantal personen binnen huishouden
- Kinderen binnen huishouden

In Nielsen district Zuid en Rest Westen vinden we relatief veel spelers die deelnemen aan buitenlandse kansspelen: in beide districten is ongeveer 25% van de spelers woonachtig (in totaal woont circa 24% van de Nederlandse bevolking in district Nielsen-Zuid en circa 29% in Rest Westen).

Voor wat betreft de andere factoren zijn er geen verschillen geconstateerd tussen de spelers van buitenlandse kansspelen en de gehele Nederlandse bevolking.

1.7.2 Spelers naar bestedingscategorie op jaarbasis

De economische eenheden die aan buitenlandse kansspelen hebben deelgenomen, zijn op grond van hun bestedingen ingedeeld in vier klassen, lopend van lichte tot zeer zware spelers. In deze paragraaf zullen we dieper ingaan op het profiel van deze groepen. In hoofdstuk 2 zal dieper worden ingegaan op het bestedingsgedrag van de diverse klassen spelers.

Vanwege de invoering van de euro, is enigszins sprake van een trendbreuk met de voorgaande metingen (voorheen, in 1996, 1998 en 2000, zijn bestedingen in guldens vastgesteld). Vanaf de meting in 2002 zijn deze categorieën vervangen door soortgelijke euro-categorieën:

- Zeer zware spelers: 600 euro of meer (was NLG 1.200,- of meer) op jaarbasis
- Zware spelers: 300 euro tot 600 euro (was NLG 600,- tot NLG 1.200,-) op jaarbasis
- Matige spelers: 150 euro tot 300 euro (was NLG 300,- tot NLG 600,-) op jaarbasis
- Lichte spelers: tot 150 euro (was tot NLG 300,-) op jaarbasis

Om de trend-informatie te behouden, is in de volgende figuur een vergelijking gemaakt met voorgaande jaren.

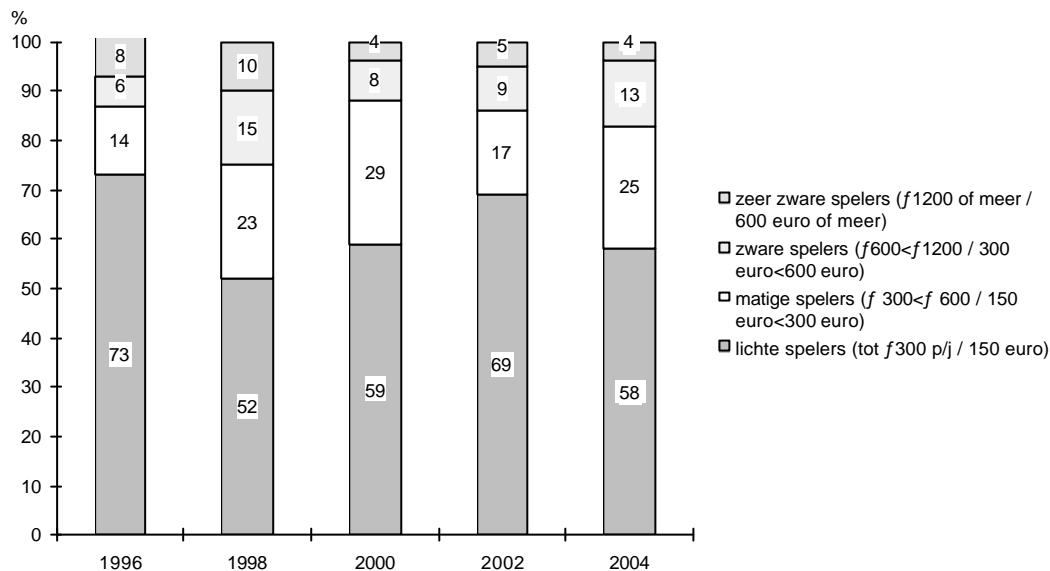
⁹ Een beschrijving van de indeling in Nielsen districten is te vinden in de bijlagen onder onderzoeksverantwoording.

Figuur 12 geeft inzicht in de verhoudingen tussen de diverse klassen.

---

12 | Spelers naar bestedingscategorie op jaarbasis

Bron: TNS NIPO, 2004

In vergelijking met 2002 is het aandeel van de ‘zware spelers’ en ‘matige spelers’ toegenomen (van respectievelijk 9% in 2002 naar 13% in 2004 en van 17% in 2002 naar 25% in 2004). De omvang van de groep ‘lichte spelers’ is afgenomen (van 69% in 2002 naar 58% in 2004).

De verdeling van 2004 beweegt zich daardoor weer in de richting van de verdeling van 2000. Door de tijd heen lijkt overigens sprake van een relatief stabiele verhouding van spelers naar bestedingscategorie.

Rekening houdend met de afname van het aantal spelers, ziet de verhouding in aantal economische eenheden er als volgt uit:

---

13 / Spelers naar klassen in absolute aantallen economische eenheden

---

	1996	1998	2000	2002	2004	Vershil 2004 tov 2002 in %
Lichte spelers	230.000	122.000	209.000	335.000	226.000	-32%
Matige spelers	44.000	55.000	103.000	83.000	99.000	+19%
Zware spelers	18.000	35.000	28.000	44.000	51.000	+16%
Zeer zware spelers	25.000	23.000	14.000	24.000	15.000	-38%
Totaal	317.000	235.000	354.000	486.000	391.000	-20%

Basis= spelers buitenlandse kansspelen

Bron: TNS NIPO, 2004

In absolute aantallen zien we een toename van het aantal 'matige spelers' van 19% en een toename van 'zware spelers' van 16%. Tegenover de toename het aantal 'matige spelers' en 'zware spelers' staat een afname van het aantal 'lichte spelers' en 'zeer zware spelers' van meer dan 30%.

Op totaal niveau zien we een afname van het aantal spelers van buitenlandse kansspelen van 20% ten opzichte van 2002.

2 Bestedingen

2.1 Totale bestedingen op jaarbasis

De totale bestedingen op jaarbasis zijn tot stand gekomen door het aantal spelers te vermenigvuldigen met het gemiddeld bestede bedrag per speler. Het gemiddeld bestede bedrag per speler bestaat vervolgens weer uit een gemiddeld bedrag per deelname, vermenigvuldigd met het aantal maal dat is deelgenomen. Als gevolg van deze methodiek kan de werkelijke situatie op de volgende punten afwijken van de resultaten van de steekproef:

1. Het aantal economische eenheden dat de afgelopen 12 maanden aan een buitenlands kansspel heeft deelgenomen;
2. Het gemiddelde bedrag per deelname;
3. Het aantal maal deelgenomen.

In 2004 bedragen de totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen 67 miljoen euro. De totale bestedingen zijn daarmee lager dan in 2002. In dat jaar bedroegen de totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen 78 miljoen euro. De stijgende tendens in de totale bestedingen die vanaf 1998 is waar te nemen wordt hiermee doorbroken.

De volgende tabel geeft een overzicht van de marges, waarbinnen met 95% betrouwbaarheid de werkelijk bestede bedragen zullen liggen.

---

14 | Bandbreedte¹⁰ voor de totale bestedingen in miljoenen euro op jaarbasis

---

	Laag	Midden	Hoog
1996	46	80	114
1998	31	54	84
2000	46	67	118
2002	52	78	104
2004 ¹¹	58	67	76

Basis= alle keren dat er een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

De totale bestedingen liggen dus onder het niveau van 2002. In het vervolg van dit rapport zal voor 2004 de 67 miljoen euro als uitgangspunt dienen. Het figuur op de volgende pagina laat de ontwikkeling van de totale bestedingen aan de buitenlandse kansspelen zien. De afgelopen jaren blijken de bestedingen aan buitenlandse kansspelen redelijk constant.

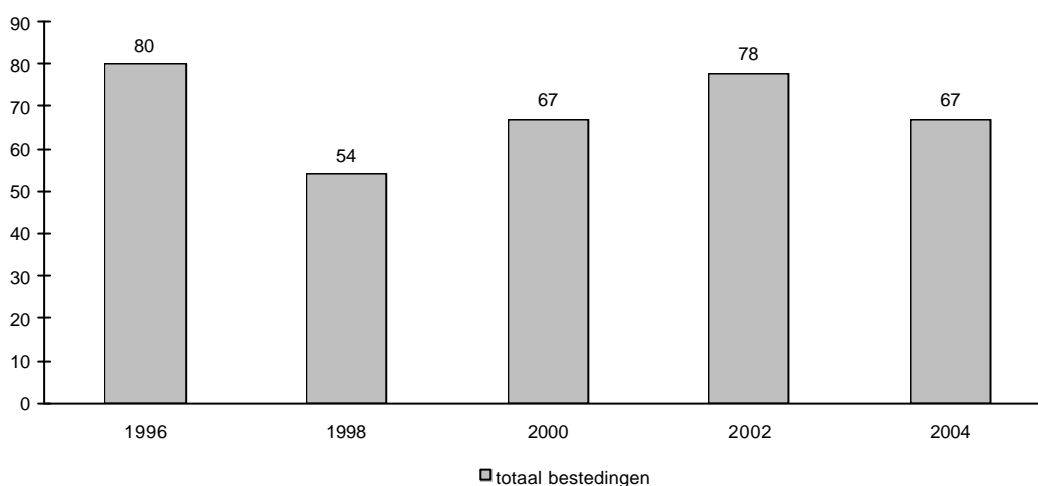
¹⁰ Omdat in dit geval bij de berekening van de bandbreedten rond de puntschatting gewerkt wordt met een factor die vervolgens gekwadeerd dient te worden, zijn de marges naar beneden in absolute zin niet gelijk aan de marges naar boven.

¹¹ Vanwege een kleinere spreiding in bestedingen in 2004 is het betrouwbaarheidsinterval kleiner dan in de andere jaren.

---

15 | Totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen in Nederland in miljoenen euro

---

Basis= alle keren dat een buitenlands kanospel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

In de volgende tabel worden de totale bestedingen op jaarbasis van binnenlandse en buitenlandse kansspelen met elkaar vergeleken.

---

16 | Bestedingen binnen- en buitenlandse kansspelen in miljoenen euro

---

	Binnenlandse kansspelen	Buitenlandse kansspelen	Percentages bestedingen buitenlandse kansspelen van binnenlandse kansspelen
1995	867	80	9%
1997	993	54	6%
1999	1195	67	6%
2001	1352	78	6%
2003	1521	67	4%

Bron: College van toezicht op de kansspelen, NIPO, 2003

De 67 miljoen euro die in het onderzoek in 2004 als bestedingen aan buitenlandse kansspelen worden opgegeven, komt overeen met 4% van de bestedingen aan binnenlandse kansspelen in de vergelijkbare speelperiode (2003). In 2002 en de jaren ervoor was dit 6%. Het aandeel in 2004 is daarmee gedaald ten opzichte van het aandeel voorheen. De ontwikkeling van de buitenlandse kansspelen blijft dus achter bij de binnenlandse kansspelen.

Gelet op het feit dat circa 20% van de deelnames aan buitenlandse kansspelen in de plaats komt van binnenlandse kansspelen (zie paragraaf 1.5), is bij het aan buitenlandse kansspelen bestede bedrag voor circa 13,4 miljoen euro sprake van substitutie met binnenlandse kansspelen. In 2002 was dit 12,5 miljoen euro (16%).

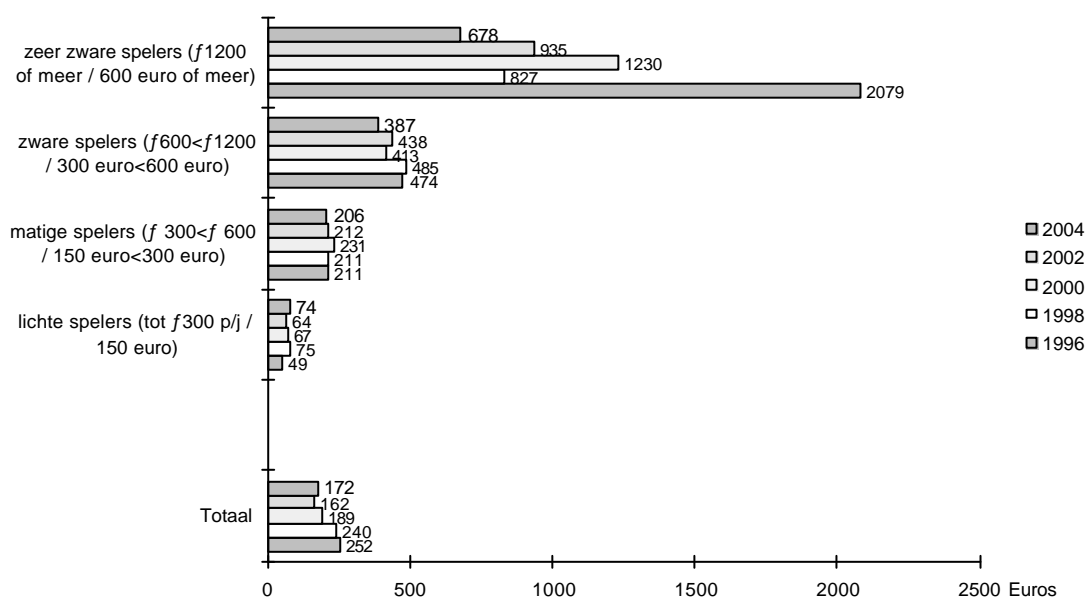
2.2 Bestedingen per spelersgroep

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de bestedingen van de diverse spelersgroepen. Bij de segmentatie van de spelers naar bestedingsgedrag (subparagraaf 1.7.2) zagen we dat 4% van de spelers (circa 15.000 economische eenheden) behoren tot de categorie ‘zeer zware spelers’. Dit betekent dat zij 600 euro of meer op jaarbasis aan buitenlandse kansspelen hebben besteed.

2.2.1 Gemiddelde besteding per spelersgroep

In 2002 lieten de ‘zeer zware spelers’ een gemiddelde besteding van 935 euro zien. In 2004 is dit gemiddelde bedrag gedaald naar 678 euro. Dit is een daling van 38% ten opzichte van 2002.

17 | Gemiddelde besteding naar spelersgroep in euro

Bron: TNS NIPO, 2004

Gemiddeld is er per speler (totaal 391.000 spelers) in 2004 circa 172 euro aan buitenlandse kansspelen besteed. Dit gemiddelde ligt hoger dan in 2002. In dat jaar werd gemiddeld 162 euro per speler besteed.

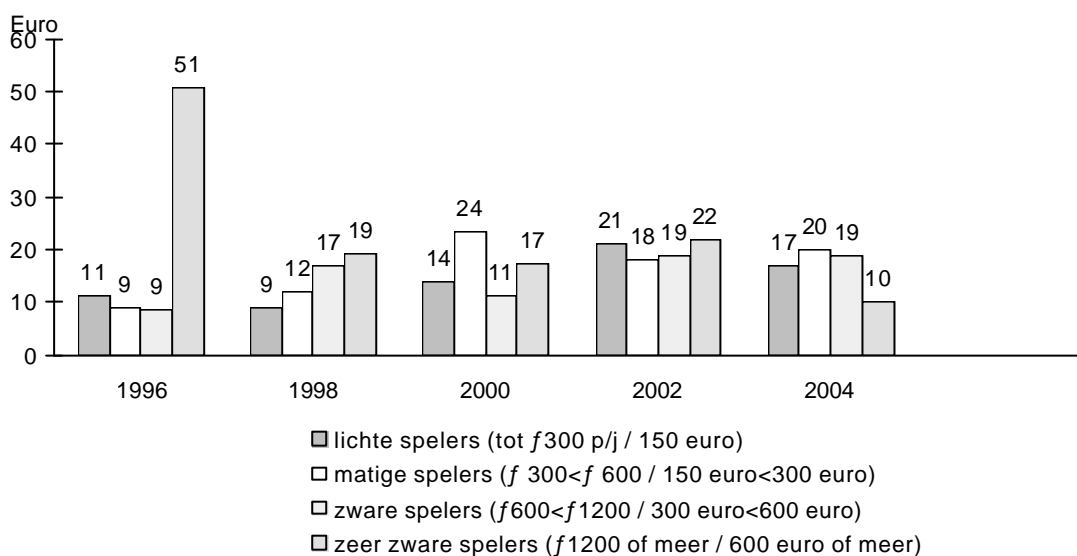
2.2.2 Totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen op jaarbasis naar spelersgroep

Door het aantal spelers per categorie (sub-paragraaf 1.7.2) te vermenigvuldigen met de gemiddelde besteding per categorie, krijgen we de totale bestedingen per categorie op jaarbasis.

---

18 | Totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen op jaarbasis naar spelersgroep in miljoenen euro

---

Bron: TNS NIPO, 2004

In bovenstaande figuur zien wij dat de bestedingen van de ‘matige spelers’ zijn toegenomen ten opzichte van 2002. Dit wordt veroorzaakt doordat deze groep in omvang is gegroeid. De gemiddelde besteding van de ‘matige spelers’ is evenwel licht gedaald (van 212 euro naar 206 euro).

De bestedingen van de groep ‘lichte spelers’ en ‘zeer zware spelers’ zijn afgenomen ten opzichte van 2002. Bij de ‘zeer zware spelers’ is de afname van de bestedingen sterk te noemen. Het betreft een daling van meer dan de helft van de bestedingen binnen deze groep ten opzichte van 2002. In de bestedingen van de ‘zware spelers’ heeft zich geen verandering voorgedaan; deze zijn gelijk gebleven aan die in 2002.

In tabel 19 op de volgende pagina wordt de omvang van elke spelerscategorie afgezet tegen het aandeel van de bestedingen dat zij vertegenwoordigen in 2004.

In 2004 zijn de ‘matige spelers’ verantwoordelijk voor het grootste aandeel met 20 miljoen euro, 30% van de totale bestedingen. Dit aandeel is gestegen ten opzichte van 2002. Toen was het aandeel van deze groep spelers 23%. Ook het bestedingsaandeel van de ‘zware spelers’ is gestegen ten opzichte van 2002; van 24% naar 28% in 2004. De stijging van het aandeel van deze twee groepen staat in relatie tot de daling van het

aandeel bij de overige groepen. Het aandeel van de ‘zeer zware spelers’ is sterk gedaald; van 27% in 2002 naar 15% in 2004. Bij de ‘lichte spelers’ is het aandeel in de totale bestedingen vrijwel gelijk gebleven.

---

19 / Relatie tussen omvang spelersgroep in totaal en omvang bestedingen in 2004 en 2002

	Aandeel groep in totaal in % 2002	Aandeel groep in totaal in % 2004	Aandeel bestedingen in % 2002	Aandeel bestedingen in % 2004
Lichte spelers	69	58	26	25
Matige spelers	17	25	23	30
Zware spelers	9	13	24	28
Zeer zware spelers	5	4	27	15

2.3 Bestedingen naar buitenlandse kansspelen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de bestedingen aan de diverse buitenlandse kansspelen.

2.3.1 De gemiddelde besteding per deelgenomen kansspel

De volgende figuur geeft een overzicht van de gemiddelde besteding op jaarbasis per kansspel¹².

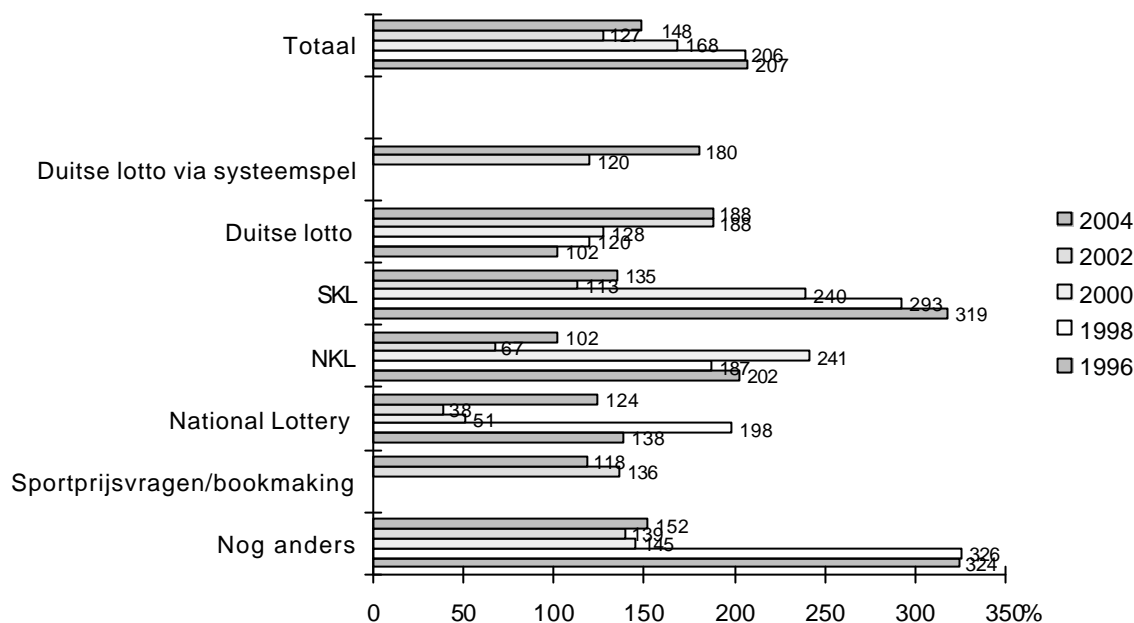
---

¹² De bestedingen naar buitenlandse kansspel, categorie nog anders is als volgt opgebouwd: 152 euro voor andere buitenlandse kansspelen, 152 euro voor andere buitenlandse kansspelen via Internet en 155 euro voor ander buitenlands kansspel, weet niet meer welk. Tot de categorie nog anders behoren onder meer Belgische lotto, Australische lotto en casino (club).

---

20 | Gemiddelde besteding naar kansspel in euro

Basis= alle keren dat een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

Gemiddeld is per deelname (totaal 457.000 deelnames) in 2004 circa 148 euro besteed. Dit gemiddelde ligt hoger dan het gemiddelde bedrag per deelname in 2002. In dat jaar bedroeg dit gemiddelde 127 euro¹³. Aan het de Duitse Lotto wordt het hoogste bedrag uitgegeven; gemiddeld 188 euro per speler, gevolgd door het systeemspel met gemiddeld 180 euro.

De grootste stijging zien we bij de gemiddelde besteding aan de National Lottery¹⁴; van 38 euro in 2002 naar 124 euro in 2004 en bij de Duitse Lotto via het systeemspel; van 120 euro in 2002 naar 180 euro in 2004. De gemiddelde besteding aan de Duitse Lotto is met 188 euro in 2004 gelijk gebleven aan die in 2002. (Licht) dalende gemiddelde bestedingen zien we bij de Sportprijsvragen/bookmaking¹⁵.

2.3.2 Totale bestedingen op jaarbasis naar buitenlands kansspel

Door het aantal maal dat aan een specifiek buitenlands kansspel is deelgenomen (subparagraaf 1.3) te vermenigvuldigen met de gemiddelde besteding aan het bewuste kansspel, krijgen we de totale bestedingen per kansspel op jaarbasis.

---

¹³ Dit cijfer wijkt af van het gerapporteerde cijfer in 2002 aangezien een herberekening heeft plaatsgevonden.

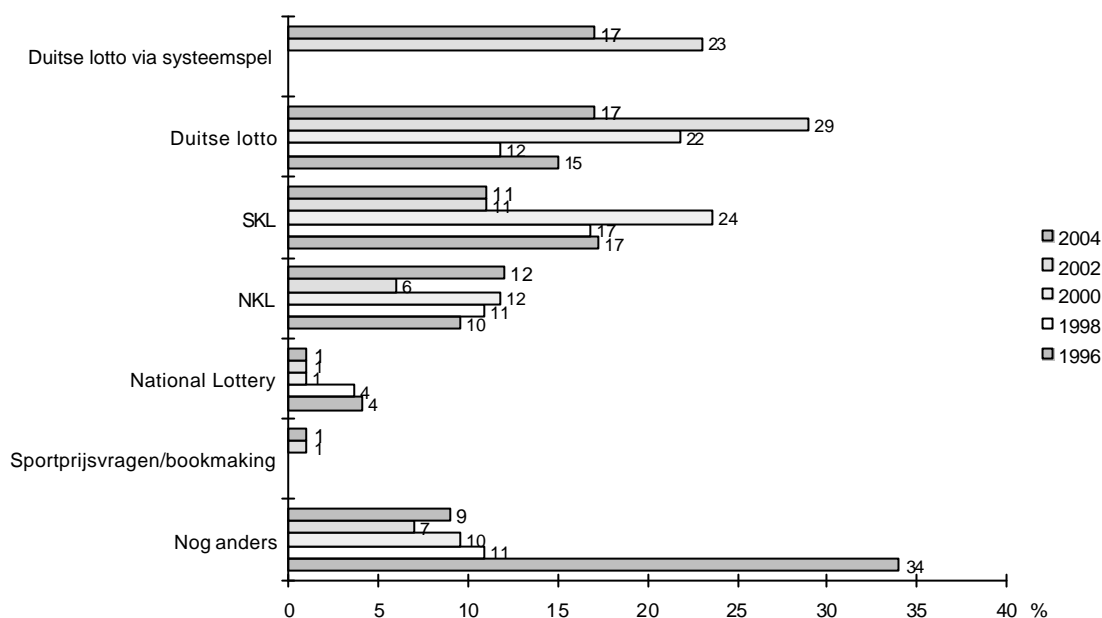
¹⁴ Dit gemiddelde is gebaseerd op een zeer klein aantal spelers (n= 6).

¹⁵ Dit gemiddelde is gebaseerd op een zeer klein aantal spelers (n= 4).

---

21 | Totale bestedingen op jaarbasis naar buitenlands kansspel in miljoenen euro

---

Basis= alle keren dat een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

In 2004 zijn de systeemspelen verantwoordelijk voor 17 miljoen euro, de omzet van de Duitse lotto bedraagt eveneens 17 miljoen euro, de SKL zet 11 miljoen euro om en de NKL is goed voor 12 miljoen euro. Gezamenlijk bedragen de totale bestedingen aan de Duitse kansspelen in 2004 57 miljoen euro (er van uitgaande dat de systeemspelen bijna uitsluitend Duitse lotto omvatten). In 2002 bedroegen de totale bestedingen aan de Duitse kansspelen 69 miljoen euro. De totale bestedingen aan Duitse kansspelen zijn daarmee gedaald met 17% ten opzichte van 2004. Het belang van de Duitse kansspelen in de totale bestedingen is licht gedaald van 88% in 2002 naar 84% in 2004.

De bestedingen aan de NKL vertonen in 2004 een belangrijke stijging in vergelijking met 2002; van 6% naar 12% in 2004, een zelfde niveau als in het jaar 2000. Daarnaast laten ook loterijen uit de categorie ‘anders’ een lichte stijging in de bestedingen zien.

De bestedingen aan de National Lottery zijn gedaald onder de 1 miljoen euro; een lager niveau dan de voorgaande metingen.

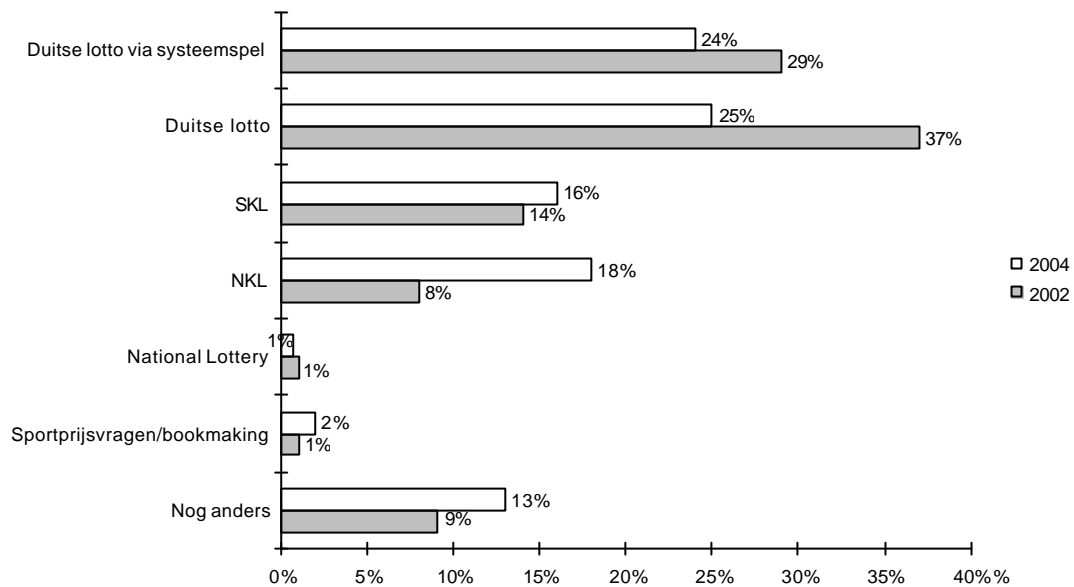
2.3.3 Aandeel van buitenlandse kansspelen in totale bestedingen

In de vorige sub-paragraaf werden de bestedingen van de diverse buitenlandse kansspelen uitgewerkt. Rekening houdend met de daling van de totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen in Nederland van circa 78 miljoen euro in 2002 naar circa 67 miljoen euro in 2004, zien de aandelen van de bestedingen per kansspel er als volgt uit:

---

22 | Bestedingen per kansspel in aandeel van de totale bestedingen in %

Basis= alle keren dat een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

De daling in de bestedingen aan het systeemspel en de Duitse Lotto zien we ook terug wanneer we deze bedragen uitdrukken in een percentage van de totale bestedingen aan buitenlandse kansspelen (respectievelijk 24% en 25%); in totaal 49% Duitse lotto. Het aandeel van de NKL is gestegen; van 8% in 2002 naar 18% in 2004. Ook het aandeel van de SKL is gestegen; van 14% in 2002 naar 16% in 2004.

3 Wijze en reden van deelname aan buitenlandse kansspelen

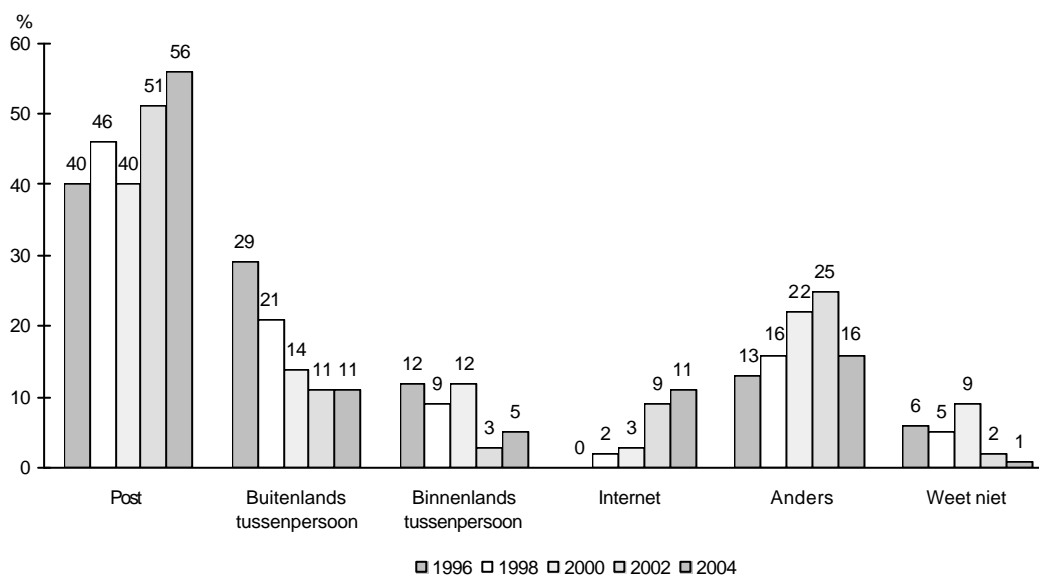
Om beter inzicht te verkrijgen in de deelname aan kansspelen, is voor ieder kansspel waaraan is deelgenomen gevraagd naar:

- Hoe men deelname heeft geregeld;
- Hoe men de betaling heeft geregeld;
- Wat de belangrijkste reden is dat men heeft deelgenomen.

3.1 Wijze waarop deelname is geregeld

De volgende grafiek geeft een overzicht van de wijze waarop de deelname aan buitenlandse kansspelen is geregeld.

23 / Wijze waarop deelname is geregeld in %¹⁶

Basis=alle keren dat er een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

De deelname aan buitenlandse kansspelen wordt iets meer dan de helft van de gevallen (56%) per post geregeld. Van deze methode wordt relatief vaak gebruik gemaakt voor de NK (80%), SK (73%) en systeemspelen (58%).

¹⁶ Tot de antwoordcategorie anders behoren bijvoorbeeld: koop zelf loten in buitenland, tijdens vakantie, automatisch, telefonisch, per fax, via bezoek aan de deur.

Circa een zevende (16%) wordt door een (binnenlandse of buitenlandse) tussenpersoon geregeld, door de tijd heen lijkt de tussenpersoon echter aan belang in te boeten. Kansspelen die relatief vaak via tussenpersonen worden geregeld, zijn de National Lottery (82%) en de Duitse lotto (33%).

De rol van Internet neemt nog steeds toe; van gemiddeld 9% in 2002 naar 11% in 2004. Het belang van Internet speelt met name een rol bij de SKL.

Net als in de voorgaande jaren, blijkt deelname telefonisch of per fax nauwelijks voor te komen.

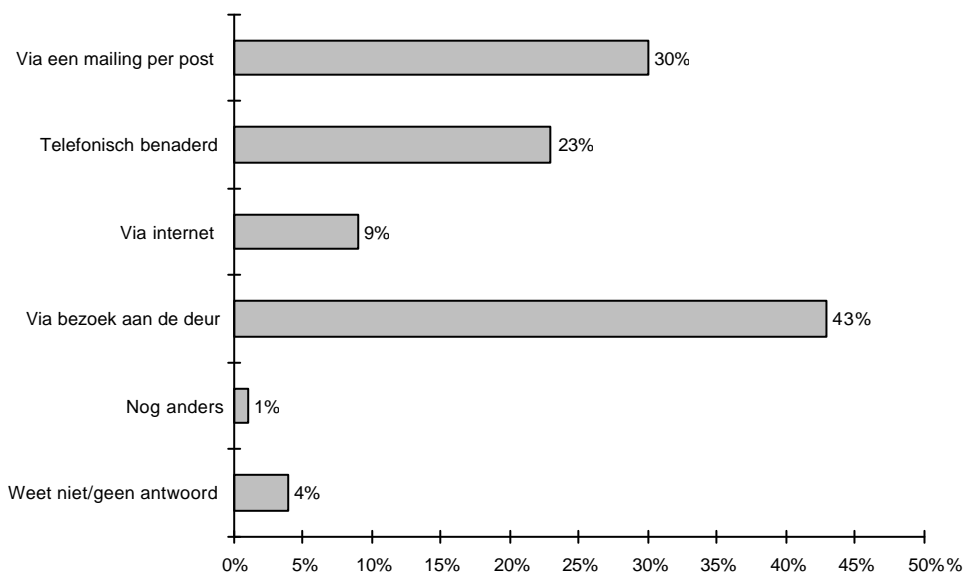
Vanwege de speciale aandacht in de meting van 2004 voor het systeemspel, zijn voor dit kansspel drie extra vragen toegevoegd. Indien men heeft aangegeven aan de lotto via het systeemspel mee te doen, is vervolgens gevraagd hoe men daarmee in aanraking is gekomen; via welke organisatie men heeft meegespeeld en wat de minimale periode is waarvoor men moest meespelen.

In onderstaande figuur is te zien dat de deelnames aan het systeemspel met name via bezoek aan de deur (43%) of via een mailing per post zijn geregeld (30%).

---

24 | Wijze waarop met het systeemspel in aanraking is gekomen in %

---

basis= spelers systeemspel

Bron: TNS NIPO, 2004

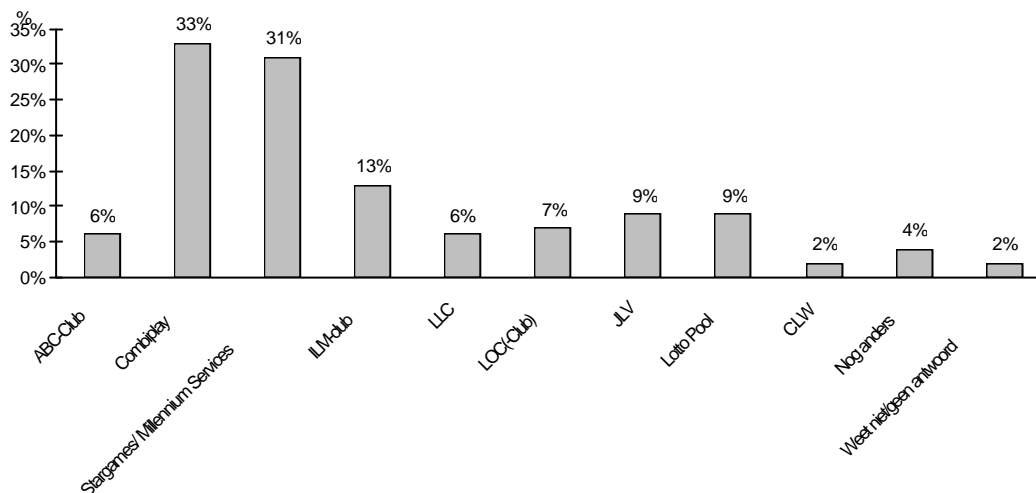

Een derde van de deelnemers aan het systeemspel speelt via Combiplay en Stargames/Millennium mee (respectievelijk 33% en 31%). ILM-Club is goed voor 13% van de deelnames en via overige organisaties doen minder dan één op de tien deelnemers van het systeemspel mee.

---

25 | Organisaties waarbij is meegespeeld in %

---

basis= spelers systeemspel

Bron: TNS NIPO, 2004

De meerderheid (46%) van de spelers die aan het systeemspel hebben meegedaan moesten voor minimaal 1 jaar meespelen. Ongeveer een derde 32% gaf aan minimaal 1 tot 2 maanden mee te moeten spelen; 8% (4 spelers) 3 tot 4 maanden; eveneens 8% een half jaar en 2 personen gaven aan dat er geen minimale deelname periode was.

3.2 Verhouding abonnementen/losse verkoop

Bijna zeven op de tien (67%) gespeelde buitenlandse kansspelen, verloopt via een abonnement. De rest van de kansspelen (33%) is geregeld via de losse verkoop. Dit is een stijging ten opzichte van 2002 waar 58% van de gespeelde buitenlandse kansspelen via een abonnement verliep en 42% via de losse verkoop was geregeld.

Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de kansspelen voor wat betreft de verhouding abonnementen en losse verkoop. Ongeveer drie kwart van de deelnames aan de NKL is geregeld via abonnementen (76%). De deelnames aan de SKL betreffen zelfs voor 93% abonnementen. De Duitse lotto kent een veel lager aandeel van abonnementen (36%). Deze verhoudingen bleven ten opzichte van 2002 gelijk. De systeemspelen verlopen vanzelfsprekend hoofdzakelijk (91%) via abonnementen.

3.3 Wijze van betalen van buitenlandse kansspelen

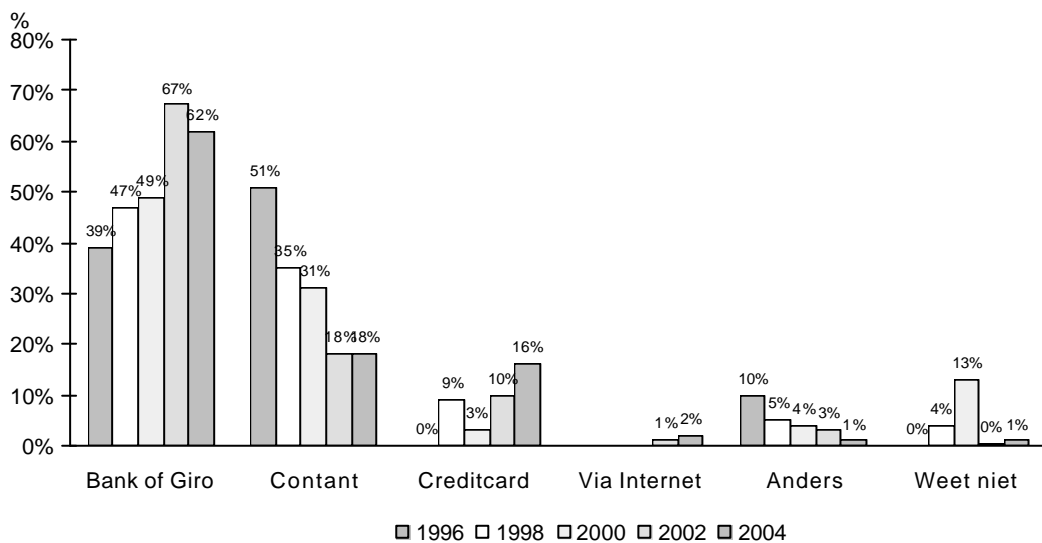
Voor ieder buitenlands kansspel is gevraagd op welke wijze men doorgaans de deelname betaalt.

De girale wijzen van betalen (bank of giro en creditcard) blijven op hetzelfde niveau als in 2002; ruim driekwart (78%) van alle kansspelen wordt hiermee betaald in 2004.

Voor de Duitse kansspelen NKL en SKL en systeemspelen worden met name via bank of giro betaald.

Het aandeel contante betalingen bleef met ongeveer een vijfde (18%) ook in 2004 gelijk aan 2002. Bij deelname aan de Duitse lotto wordt relatief vaak contant afgerekend (53%). Dit kan worden verklaard door het relatief vaak regelen van de deelname via een tussenpersoon. Onderstaande figuur geeft alle resultaten weer.

26 / Wijze van betalen van buitenlandse kansspelen in %

Basis= alle keren dat er een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

3.4 Reden voor deelname aan buitenlandse kansspelen

Ook is voor ieder buitenlands kansspel waaraan is deelgenomen gevraagd naar de reden waarom men heeft meegespeeld.

De hoge hoofdprijs (34%) en de hogere prijzen in het algemeen (38%) blijken belangrijke redenen voor spelers om deel te nemen aan buitenlandse kansspelen. Ook wordt deelnemen aan een buitenlands kansspel gezien als iets nieuws (28%). Dit antwoord wordt vooral gegeven door de eenmalige spelers. Door 21% van de deelnemers worden andere redenen genoemd. Het betreft redenen als de mogelijkheid om met meerdere

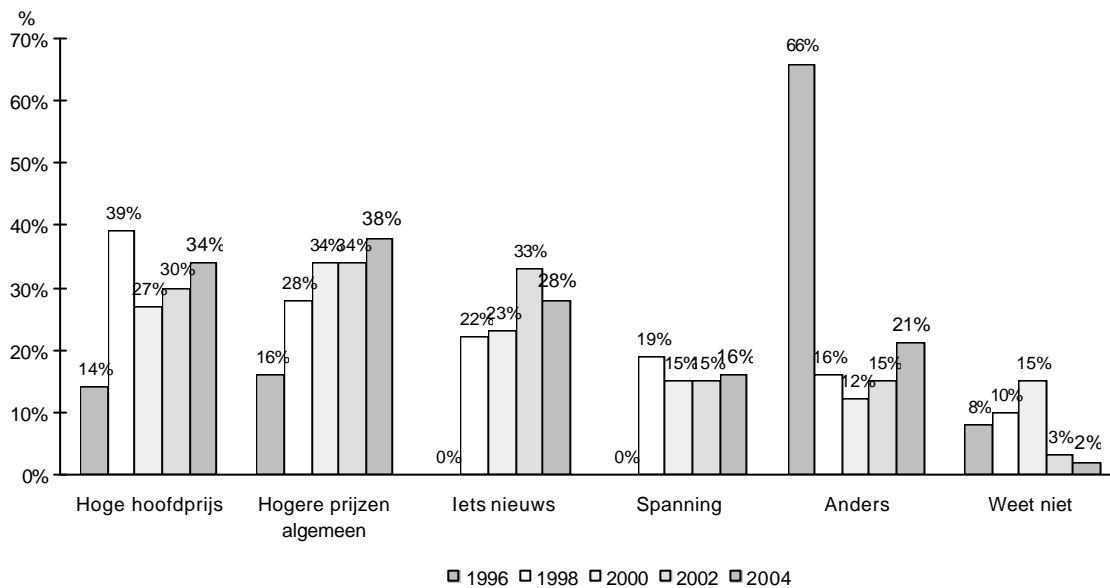
personen deel te nemen, hoge winkans en gewoonte. Deelnemers aan systeemspelen geven relatief vaak aan ‘slachtoffer’ van colportage te zijn.

In de onderstaande figuur worden alle resultaten weergegeven.

---

27 | Reden voor deelname aan buitenlandse kansspelen in %

Basis= alle keren dat er een buitenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

---

4 Deelname aan binnenlandse kansspelen

Van de spelers die de afgelopen 12 maanden hebben deelgenomen aan buitenlandse kansspelen, is tevens vastgesteld aan welke binnenlandse kansspelen zij hebben deelgenomen.

Van alle spelers neemt 92% tevens deel aan binnenlandse kansspelen. In absolute aantallen gaat het om 359.000 economische eenheden. Slechts 8% van de deelnemers aan buitenlandse kansspelen speelt dan ook niet mee met binnenlandse kansspelen. In absolute aantallen betreft het 31.000 economische eenheden.

4.1.1 Gemiddeld aantal binnenlandse kansspelen waaraan wordt deelgenomen

Gemiddeld neemt men deel aan 2,29 binnenlandse kansspelen. Dit is aanzienlijk hoger dan de deelname aan buitenlandse kansspelen (namelijk 1,17).

4.1.2 Totale deelname aantal binnenlandse kansspelen

Het totaal aantal gespeelde kansspelen door de spelers van buitenlandse kansspelen kan worden berekend door het aantal economische eenheden te vermenigvuldigen met het gemiddeld aantal maal dat een economische eenheid aan een binnenlands kansspel deel heeft genomen. In 2004 gaat het om circa 822.000 deelnames. Dit is aanzienlijk hoger dan het aantal deelnames aan buitenlandse kansspelen (457.000 deelnames).

4.1.3 Aandelen van de diverse kansspelen

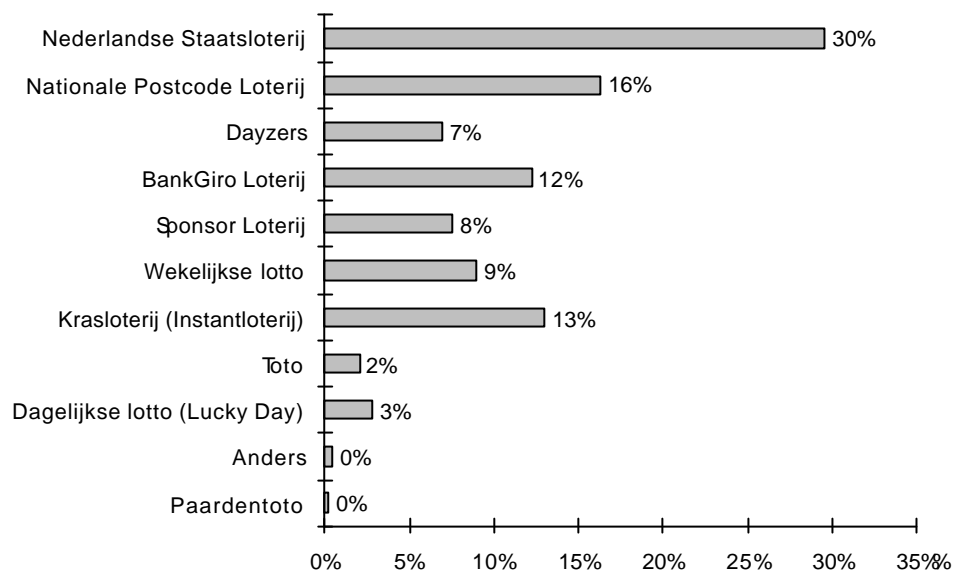
Onderstaande grafiek geeft inzicht in de onderlinge verhoudingen tussen de diverse gespeelde binnenlandse kansspelen.

Deelnemers aan buitenlandse kansspelen nemen vaak ook deel aan de Nederlandse Staatsloterij (30%) en de Nationale Postcode Loterij (16%). Aan de kansspelen Dayzers (7%), BankGiroLoterij (12%), Sponsor Loterij (8%), Wekelijkse lotto (9%) en de Krasloterij (13%) wordt door ongeveer een op de tien spelers van buitenlandse kansspelen deelgenomen.

---

28 / Aandelen van de diverse binnenlandse kansspelen in %

Basis= alle keren dat er een binnenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

4.1.4 Bestedingen aan binnenlandse kansspelen

Gemiddeld is er per speler (in totaal 359.000 spelers) in 2004 697 euro aan binnenlandse kansspelen besteed. Dit bedrag ligt bijna vier maal hoger dan het gemiddelde bestede bedrag aan buitenlandse kansspelen (172 euro) per speler.

De totale bestedingen op jaarbasis zijn berekend door het aantal spelers te vermenigvuldigen met het gemiddeld besteed bedrag per speler. Het gemiddeld bestede bedrag per speler bestaat vervolgens weer uit een gemiddeld bedrag per deelname, vermenigvuldigd met het aantal maal dat is deelgenomen. Als gevolg van deze methodiek kan de werkelijke situatie op de volgende punten afwijken van de resultaten van de steekproef:

1. Het aantal economische eenheden dat de afgelopen 12 maanden aan een buitenlands kansspel heeft deelgenomen;
2. Het gemiddelde bedrag per deelname;
3. Het aantal maal deelgenomen.

De totale bestedingen aan binnenlandse kansspelen door deelnemers aan buitenlandse kansspelen bedragen in 2004 250 miljoen euro. Dit bedrag is bijna vier maal het bestede bedrag aan buitenlandse kansspelen door dezelfde spelers (67 miljoen euro). De gemiddelde besteding per Nederlands kansspel is 304 euro (berekend door gemiddeld bedrag per speler te delen door het gemiddeld aantal spelen waaraan men meedoet) en is daarmee ruim twee maal de gemiddelde besteding per buitenlands kansspel (148 euro).

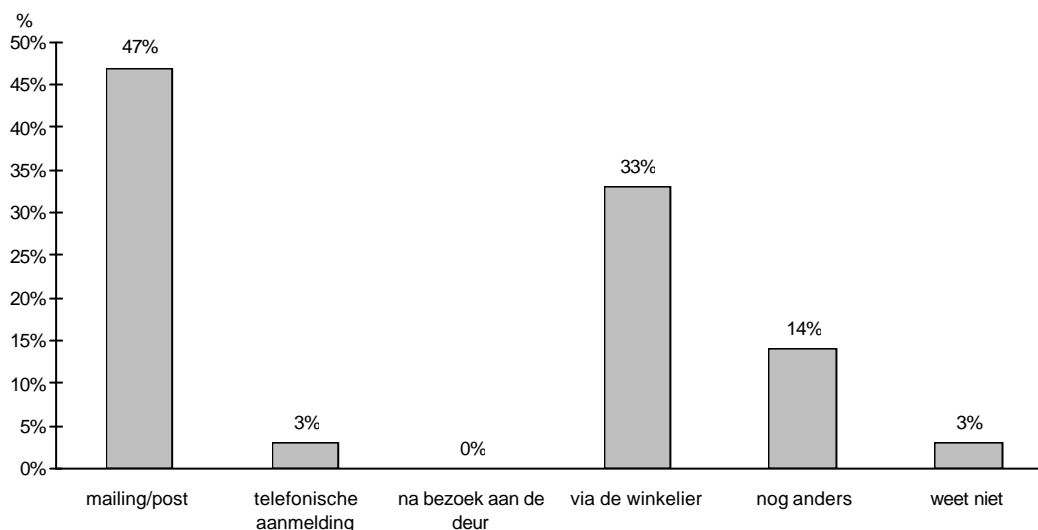
4.1.5 Wijze waarop deelname is geregeld

De volgende grafiek geeft een overzicht van de wijze waarop de deelname aan binnenlandse kansspelen is geregeld.

---

29 / Wijze waarop deelname is geregeld in %

Basis= alle keren dat er een binnenlands kansspel is gespeeld

Bron: TNS NIPO, 2004

Ongeveer de helft (47%) wordt via aanmelding door mailing/post geregeld. Een derde van de deelnames (33%) wordt geregeld via een winkelier. De andere manieren om deel te nemen aan de binnenlandse kansspelen blijken minder belangrijk.

4.1.6 Verhouding abonnementen/losse verkoop

Bijna tweederde (62%) van de deelnames aan de binnenlandse kansspelen verloopt via een abonnement. De overige deelnames (38%) worden via losse verkoop geregeld. Van de deelnames aan de Nederlandse Staatsloterij en de Lotto verloopt respectievelijk 43% en 42% via losse loten. Deze losse verkoop is toegenomen ten opzichte van 2002. Toen verliep respectievelijk 36% en 29% van de deelnames aan deze twee loterijen via losse verkoop. In het geval van de toto verloopt verreweg het grootste deel via de losse verkoop (71%)¹⁷.

---

¹⁷ Deelname aan Dayzers, Sponsor Loterij en Nationale Postcode Loterij verloopt uitsluitend via abonnementen. Voor Lucky Day en de Krasloterij kunnen enkel losse loten worden gekocht.

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek is afgenomen in TNS NIPO Capi@Home. Uit de database van TNS NIPO Capi@Home is een steekproef getrokken van 17.483 personen van 18 jaar en ouder. Deze personen zijn gescreend op het deelnemen aan buitenlandse kansspelen, in totaal 820 personen. Vervolgens is aan 214 personen een volledige vragenlijst over buitenlandse kansspelen voorgelegd. Uit kosten-overweging zijn niet alle spelers in de gehele steekproef ondervraagd, aangezien statistisch significante uitspraken gedaan kunnen worden door ondervraging van een deel van de spelers. Over netto 250 buitenlandse kansspelen zijn de bijzonderheden gevraagd.

Er zijn uitsluitend interviews gehouden met personen die de Nederlandse taal machtig zijn. Binnen TNS NIPO Capi@Home is geselecteerd op de aanwezigen van 18 jaar of ouder. Tijdens het interview is gevraagd naar degene binnen het huishouden die meestal de deelname aan buitenlandse kansspelen heeft geregeld.

De samenstelling van de gerealiseerde steekproef bleek op een aantal punten af te wijken van de populatie van deelnemers aan buitenlandse kansspelen. Deze afwijkingen zijn door middel van herweging op de volgende variabelen geëlimineerd:

- Regio
- Gemeente grootte
- Aantal personen in huishouden
- Aantal kinderen in huishouden

De herwogen steekproef, op grond waarvan de analyses zijn uitgevoerd, kan als representatief voor de Nederlandse bevolking van 18 jaar of ouder worden beschouwd.

Het veldwerk voor dit onderzoek heeft plaatsgevonden in juli 2004.

In 2000 is het veldwerk deels opgenomen in de TNS NIPO Capibus en deels in TNS NIPO Capi@Home. Deze methoden zijn ook in 1998 toegepast. In 1996 heeft het veldwerk telefonisch plaatsgevonden.

In bijlagen 2 en 3 worden de belangrijkste aspecten van de gebruikte methoden van onderzoek kort toegelicht.

Opbouw Nielsen districten

Drie grote steden	= Amsterdam, Rotterdam, Den Haag
Rest Westen	= Noord-, Zuid-Holland, Utrecht, excl. de drie grote steden
Noord	= Groningen, Friesland, Drenthe
Oost	= Overijssel, Gelderland, Flevoland
Zuid	= Noord-Brabant, Limburg, Zeeland

Bijlage 2 Onderzoeksinstrumenten

TNS NIPO Capi@Home

TNS NIPO Capi@Home is een unieke database van 30.000 huishoudens, ruim 75.000 personen. Deze database is, omwille van de representativiteit, samengesteld met behulp van klassieke instrumenten voor datacollectie: telefonische en face-to-face interviews. De panelleden werken via hun eigen PC mee aan allerlei vormen van onderzoek. Bij de inschakeling van de panelleden worden strenge routines gevolgd om te voorkomen dat overbelasting of overbevraging optreedt en paneleffecten ontstaan.

Vragenlijsten over uiteenlopende onderwerpen worden via modem of Internet naar de respondent of een geselecteerde groep respondenten verstuurd. De vragen worden met behulp van NIPO software doorlopen en teruggestuurd naar de centrale computer bij het TNS NIPO. Vervolgens worden de gegevens verwerkt en geanalyseerd.

Ofschoon het merendeel van de huishoudens in Nederland inmiddels over een (multimedia) PC beschikt zijn er bepaalde doelgroepen (ouderen, lager opgeleiden) waar het PC-bezit achterblijft. TNS NIPO verricht voortdurend extra inspanningen om ook deze doelgroepen in de database op te nemen.

TNS NIPO Capi@home biedt enkele belangrijke voordelen:

- Door afwezigheid van een enquêteur blijven interviewer-effecten achterwege.
- Wanneer de resultaten daar aanleiding toe geven kunnen de respondenten in een later stadium met vervolgvragen worden benaderd. De antwoorden op deze vragen kunnen dan betrekkelijk eenvoudig aan de resultaten van eerdere metingen worden gekoppeld.
- TNS NIPO Capi@home biedt alle voordelen van computergestuurd ondervragen. De computer bepaalt de vraagvolgorde waardoor een efficiënte en betrouwbare invulling van de vragenlijst wordt gegarandeerd. Vooral bij lange en complexe vragenlijsten met veel doorverwijzingen is dit van belang.
- De respondenten vullen op een zelfgekozen moment tijdens het weekend de vragenlijst in. Dit houdt in dat zij ruim de tijd kunnen nemen voor het beantwoorden van de vragen. Dit komt de kwaliteit van de antwoorden ten goede. In vergelijking met bijvoorbeeld telefonisch onderzoek is daardoor de rijkdom van de open antwoorden groter waardoor een scherper inzicht en kwalitatiever inzicht ontstaat in de motivaties achter bepaalde opvattingen.

Van de panelleden is een groot aantal achtergrondgegevens bekend (inkomen, opleiding, werksituatie, gezinsgrootte, etc.). Dit impliceert dat er vele mogelijkheden voor de selectie van respondenten zijn en dat er talloze aanvullende analyses uitgevoerd kunnen worden.

TNS NIPO Capibus

Dit onderzoek werd in 1998 en 2000 deels uitgevoerd met behulp van de TNS NIPO Capibus. De TNS NIPO Capibus is het computergestuurde omnibus-instrument van TNS NIPO waarbij iedere week in ca. 500 (steeds andere) huishoudens vraaggesprekken worden verricht. In de TNS NIPO Capibus vindt de dataverzameling plaats met behulp van portable PC's waarmee de TNS NIPO-enquêteurs (m/v) zijn uitgerust. Basis voor de steekproeven die ten behoeve van de Capibus worden getrokken is de woningvoorraad van alle gemeenten.

Omdat voor TNS NIPO Capibus elke week opnieuw separate a-selectie, landelijk gespreide steekproeven worden getrokken, kan men de steekproeven van meerdere weken cumuleren, waardoor een gemiddeld beeld over de veldwerkperiode ontstaat.

Doorgaans leest de enquêteur de vragen op en voert de antwoorden van de respondent zelf in. Echter, bij vragen over gevoelige onderwerpen geeft het computerprogramma aan de enquêteur de opdracht om de respondent zelf achter de computer te laten plaatsnemen. Met behulp van een gebruikersvriendelijk vraagprogramma voert de respondent ZELF de antwoorden op de vragen in, ZONDER dat de enquêteur kan meekijken. De privacy van de respondent is zo gewaarborgd en het geven van sociaal wenselijke antwoorden wordt zoveel mogelijk voorkomen.

Bijlage 3 Berekening bestedingen

Om inzicht te krijgen in de bestedingen die met deelname aan buitenlandse kansspelen in Nederland zijn gemoeid, zijn per kansspel waaraan is deelgenomen de volgende vragen voorgelegd:

- Bedrag in euro's van de laatste deelname;
- (Indien geen exact bedrag opgegeven) bedrag laatste deelname in euro's binnen intervallen;
- Is bedrag in euro's van de laatste deelname hoger, ongeveer even hoog of lager dan gemiddeld;
- (Indien hoger of lager dan gemiddeld) het gemiddelde bedrag.

Bij de berekening van de totale bestedingen is de volgende methodiek gehanteerd:

- Indien het bedrag van de laatste deelname niet afwijkt van het gemiddelde, wordt dit bedrag als gemiddelde beschouwd;
- Indien het bedrag van de laatste deelname wel afwijkt van het gemiddelde, wordt met het gemiddelde bedrag doorgerekend;
- Indien gebruik is gemaakt van intervallen, wordt met het klassemidden doorgerekend;
- Indien er geen opgave is gedaan wordt het gemiddelde van het bewuste kansspel toegekend (dit is gebeurd bij 29 deelgenomen kansspelen, zijnde 12,3% van alle kansspelen);
- Het gemiddelde bedrag wordt vermenigvuldigd met het aantal maal dat is deelgenomen.

Bijlage 4 Samenstelling begeleidingscommissie

In de begeleidingscommissie hebben de volgende personen zitting:

College van toezicht op de kansspelen

- Mevrouw drs. L. van Rijn – Vellekoop
Lid College van toezicht op de kansspelen, voorzitter
- De heer drs. P.J.A.M. Geertsen
Plv. secretaris College van toezicht op de kansspelen
- De heer drs. B.M. van Waterschoot
Beleidsmedewerker College van toezicht op de kansspelen, secretaris

Ministerie van Justitie

- De heer drs. A.S. Toornstra
Beleidsmedewerker Projectbureau kansspelen

Het onderzoek is uitgevoerd door:

TNS NIPO

- De heer drs. ing. L.J.L. Vermeer
Adviseur TNS NIPO Consult
- Mevrouw Danielle de Graaff
Adviseur TNS NIPO Consult

Bijlage 5 Vragenlijst Buitenlandse kansspelen 2004

De volgende vragen worden gesteld aan de persoon in het huishouden van 18 jaar en ouder die in de afgelopen 12 maanden actief de deelname aan een of meer buitenlandse kansspelen heeft geregeld.

---

1 / De volgende vragen gaan over loterijen, kansspelen, toto's en dergelijke.

---

2 / Aan welke van de volgende Buitenlandse loterijen of kansspelen, heeft u, of iemand anders uit uw huishouden, de afgelopen 12 maanden meegedaan?

Meerdere antwoorden mogelijk

1. Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL) (eventueel via NMC)
- 1: Süddeutsche Klassenlotterie (SKL) (eventueel via Glöckle)
- 2: Duitse Lotto (eventueel via IMR of HLR)
- 3: Lotto via systeemspel (bijvoorbeeld ABC-Club, Combiplay, ILM-Club, Stargames/Millennium Services, LLC, LOC(-Club), Lotto Pool, JLV of CLW)
- 4: National Lottery (Engelse Lotto)
- 5: (Sport)prijsvragen/bookmaking (bijvoorbeeld Ladbroke's)
- 6: Ander buitenlands kansspel, namelijk .....
- 7: Ander buitenlands kansspel via Internet, namelijk .....
- 8: Ander buitenlands kansspel, weet niet (meer) welk

- 9: Geen van deze (NMV)
- 10: Weet niet \ geen antwoord (NMV)

OP DIT PUNT GAAN DE RESPONDENTEN DIE VERKLAREN DAT NOCH ZIJ, NOCH IEMAND ANDERS BINNEN HET HUISHOUDEN, DEEL HEEFT GENOMEN AAN EEN BUITENLANDS KANSSPEL (VRAAG 2, CODE 12 OF 13) DOOR NAAR DE VRAAG 23

---

3 / Bent u in de afgelopen 12 maanden gestopt met deelname aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD>?

- 1: ja
- 2: nee
- 3: Weet niet/ geen antwoord

Indien vraag 2, ja

---

4 / *Waarom bent u gestopt met de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD>?*

Open antwoord

De volgende vragen worden per deelgenomen buitenlands kansspel gesteld

Indien meegespeeld in de Nordwestdeutsche Klassenlotterie (NKL):

---

5 / *Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden meegespeeld in de Nordwestdeutsche Klassenlotterie. Bij deze loterij kan men gedurende zes maanden ("Klassen") aan wekelijkse trekkingen meedoen. Een (deel) lot is één maand geldig (4 trekkingen). Kunt u mij zeggen hoeveel keer u in de afgelopen 12 maanden een (deel) lot heeft gekocht van de Nordwestdeutsche Klassenlotterie?*

- 1: 1x
- 2: 2x
- 3: 3x
- 4: 4x
- 5: 5x
- 6: Meer dan 5x, namelijk:.....
- 7: Iedere maand (automatisch)
- 8: Weet niet/geen antwoord

Indien meegespeeld in de Süddeutsche Klassenlotterie (SKL):

---

6 / *Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden meegespeeld in de Süddeutsche Klassenlotterie. Bij deze loterij kan men gedurende zes maanden ("Klassen") aan wekelijkse trekkingen meedoen. Een (deel) lot is één maand geldig (4 trekkingen). Kunt u mij zeggen hoeveel keer u in de afgelopen 12 maanden een (deel) lot heeft gekocht van de Süddeutsche Klassenlotterie?*

- 1: 1x
- 2: 2x
- 3: 3x
- 4: 4x
- 5: 5x
- 6: Meer dan 5x, namelijk:.....
- 7: Iedere maand (automatisch)
- 8: Weet niet/geen antwoord

Indien meegespeeld in de Duitse Lotto:

---

7 | Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden meegespeeld in de Duitse Lotto. Bij de Duitse Lotto kan men maandelijks een formulier inleveren met 2 t/m 12 ingevulde rijtjes. Elke week zijn er meestal 2 trekkingen. Hoe vaak heeft u in de afgelopen 12 maanden een lotto-formulier van de Duitse Lotto ingeleverd?

---

1. 1x
2. 2x
3. 3x
4. 4x
5. 5x
6. Meer dan 5x, namelijk:.....
7. Iedere maand (automatisch)
8. Weet niet/geen antwoord

Indien meegespeeld in de Lotto via systeemspel:

---

8 | Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden meegespeeld met de (Duitse) Lotto via systeemspel. Bij deze spelvorm speelt men doorgaans in een poule met 125 of meer andere personen. Maandelijks speelt men mee middels een abonnement met een door de deelnemer bepaald aantal ingevulde rijtjes (bijvoorbeeld 300, 500, 1.000 of meer rijtjes). Elke week zijn er meestal 2 trekkingen. Soms wordt het systeemspel gecombineerd met een loterij zoals NKL of SKL. Hoe vaak heeft u in de afgelopen 12 maanden middels deze spelvorm deelgenomen?

---

1. 1x
2. 2x
3. 3x
4. 4x
5. 5x
6. Meer dan 5x, namelijk:.....
7. Iedere maand (automatisch)
8. Weet niet/geen antwoord

Indien meegespeeld in de National Lottery (Engelse Lotto):

---

9 | Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden meegespeeld in de National Lottery, de Engelse Lotto. De National Lottery kent een wekelijkse trekking. Het ingevulde lottoformulier kan echter meerdere weken geldig zijn, afhankelijk van de inzet. Hoe vaak heeft u in de afgelopen 12 maanden een lotto-formulier van de National Lottery, dus de Engelse Lotto, ingeleverd?

---

1. 1x
2. 2x
3. 3x
4. 4x
5. 5x
6. Meer dan 5x, namelijk:.....

7. Iedere maand (automatisch)
8. Weet niet/geen antwoord

Indien meegedaan aan (sport)prijsvragen/bookmaking:

---

10 | Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden deelgenomen aan buitenlandse (sport)weddenschappen/bookmaking. Bij deze spelvorm gaat het om het voorspellen van de resultaten van een (sport)evenement. Elke maand zijn er meerdere gelegenheden tot deelname. Hoe vaak heeft u in de afgelopen 12 maanden middels deze spelvorm deelgenomen?

---

1. 1x
2. 2x
3. 3x
4. 4x
5. 5x
6. Meer dan 5x, namelijk:.....

7. Iedere maand (automatisch)
8. Weet niet/geen antwoord

Indien meegespeeld in een andere loterij:

---

11 / Iemand binnen uw huishouden, heeft in de afgelopen 12 maanden meegespeeld in (DE LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD). Kunt u mij zeggen hoe vaak u DE AFGELOPEN 12 MAANDEN aan deze loterij of dit kansspel heeft deelgenomen?

---

1. 1x
2. 2x
3. 3x
4. 4x
5. 5x
6. Meer dan 5x, namelijk:.....
7. Iedere maand (automatisch)
8. Weet niet/geen antwoord

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen:

---

12 / Wat was het bedrag, dat iemand in uw huishouden heeft ingezet, de laatste maand dat werd deelgenomen aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD>? Als u het niet precies weet, mag u ook een schatting geven.

- 1: Respondent geeft bedrag
- 2: Weet niet
- 3: Wil niet zeggen

*Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen, en indien op vraag **Error!** **Bookmark not defined.** antwoord 1 is gegeven:*

---

13 / Voer S.V.P. bedrag in gehele Euro's in.

(Indien u het niet weet, kunt u 999 invoeren, MAAR LIEVER EEN SCHATTING):
€.....(in Euro's)

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen, EN indien op vraag **Error!**
Bookmark not defined. antwoord 2 is gegeven:

---

14 | Nu u deze categorieën ziet, kunt u aangeven binnen welke categorie het bedrag valt dat u de laatste keer, dat u aan de <LOTERIJ VAN VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD> deelnam, heeft ingezet?

- 1: € 0,00 t/m € 12,50
- 2: € 12,51 t/m € 25,00
- 3: € 25,01 t/m € 37,50
- 4: € 37,51 t/m € 50,00
- 5: € 50,01 t/m € 62,50
- 6: € 62,51 t/m € 75,00
- 7: € 75,01 t/m € 87,50
- 8: € 87,51 t/m €100,00
- 9: €100,01 t/m €112,50
- 10: €112,51 t/m €125,00
- 11: €125,51 t/m €150,00
- 12: Meer dan €150,00

13: Weet niet / wil niet zeggen

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen:

---

15 | Hoeveel weken kon u voor dit bedrag deelnemen aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD> ?

- 2: 1 week
- 3: 2 weken
- 4: 3 weken
- 5: Meer weken, namelijk .....
- 6: Weet niet/geen antwoord

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2), en indien frequentie hoger dan één en indien deelname niet automatisch (vraag 10 en 11, code 7):

---

16 | Als u de afgelopen 12 maanden neemt, ligt deze <BEDRAG VERSCHIJNT IN BEELD> hoger, lager of ongeveer even hoog als wat u gemiddeld in Euro's aan <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD> per keer uitgegeven hebt?

---

1. Hoger dan gemiddeld
2. (Ongeveer) even hoog
3. Lager dan gemiddeld

4. Is enige keer
5. Weet niet

Indien bedrag laatste keer hoger of lager dan gemiddeld (vraag **Error! Bookmark not defined.** antwoord 1 of 3):

---

17 | Als u de afgelopen 12 maanden neemt, wat heeft u gemiddeld in Euro's aan <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD> per keer uitgegeven?

---

1. Respondent geeft bedrag
2. Weet niet
3. Wil niet zeggen

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2) en indien op vraag **Error! Bookmark not defined.** antwoord 1 is gegeven:

---

18 | Voer S.V.P. bedrag in Euro's in.

(Indien u het niet weet, kunt u 999 invoeren, MAAR LIEVER EEN SCHATTING):
€.....(in Euro's)

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2):

---

19 | Hoe verkrijgt u doorgaans de <AFHANKELIJK VAN HET TYPE LOTERIJ: loten/deelnameformulieren> voor de <LOTERIJ UIT VRAAG 2>? Koopt u losse loten/deelnameformulieren, of krijgt u de loten/deelnameformulieren automatisch (door een abonnement)?

---

1. koop losse loten/deelnameformulieren
2. krijg loten/deelnameformulieren automatisch (abonnement)

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2):

---

*20 / Op welke wijze doet u doorgaans aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN
BEELD> mee; is dat per post, telefonisch, per fax of nog anders?*

Slechts 1 antwoord mogelijk

1. Via post
2. Telefonisch
3. Per fax
4. Via bezoek aan de deur
5. Breng het weg of koop het in het buitenland (via bemiddelaar, die in het buitenland woont)
6. Breng het weg of koop het in Nederland (via bemiddelaar, die in Nederland woont)
7. Via Internet
8. Nog anders, namelijk .....
9. Weet niet/geen antwoord

Indien deelgenomen aan de lotto via het systeemspel (vraag 2, code 4): vraag 20A en B en C

20A/ Hoe bent u met de (Duitse) lotto via het systeemspel in aanraking gekomen? Is dit:

Meerdere antwoorden mogelijk

(random volgorde)

1. Via een mailing per post
2. Telefonisch benaderd
3. Via Internet
4. Via een mailing per fax
5. Via bezoek aan de deur
6. Nog anders, namelijk .....
7. Weet niet/geen antwoord

20B / Via welke organisatie heeft u in de afgelopen 12 maanden met de (Duitse) Lotto via het systeemspel meegespeeld?

Meerdere antwoorden mogelijk

(random volgorde)

1. ABC-Club
2. Combiplay
3. Stargames/Millennium Services
4. ILM-club
5. LLC
6. LOC(-Club)
7. JLV
8. Lotto Pool
9. CLW
10. Nog anders, namelijk .....
11. Weet niet/geen antwoord

20C / Wat is de minimale periode waarvoor u moest meespelen met de lotto via het systeemspel?

---

open antwoord

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2):

---

21 / *Op welke wijze betaalt u doorgaans voor uw deelname aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD>; doet u dat per bank of giro, met of via uw creditcard, via Internet of nog anders?*

(slechts 1 antwoord mogelijk):

- 2: Bank of giro
- 3: Contant
- 4: Creditcard
- 5: Via Internet
- 6: Nog anders, namelijk .....
- 7: Weet niet/geen antwoord

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2):

---

22 / Wat is de reden, dat u aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD> deelneemt? Het is de bedoeling dat u de belangrijkste reden als eerste opgeeft, en daarna eventueel de overige redenen.

S.V.P. in volgorde van belangrijkheid, meer antwoorden mogelijk

(Bij deze vraag wordt het eerst gegeven antwoord apart bewaard)

- 1: Hoge hoofdprijs (hoofdprijs / Jackpot hoger dan in Nederland)
- 2: Hoge prijzen algemeen (hoger dan in Nederland, dus niet alleen de hoofdprijs)
- 3: Spanning
- 4: Iets nieuws, weer eens wat anders
- 5: Andere reden, namelijk .....
- 6: Weet niet/geen antwoord

Voor iedere buitenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag 2):

---

23 / Was dit lot van <LOTERIJ UIT VRAAG 2 VERSCHIJNT IN BEELD> dat u, of iemand anders binnen uw huishouden de laatste keer kocht; een extra lot of kwam dit lot in de plaats van een lot of loten van een Nederlandse loterij?

- 1: Extra lot
- 2: In plaats van Nederlands lot \ loten
- 3: Weet niet

Historische en toekomstige deelname buitenlandse kansspelen

---

24 / Heeft u, of iemand anders binnen uw huishouden, afgezien van de laatste 12 maanden, de afgelopen 3 jaar al eens eerder aan een buitenlandse loterij, (sport)weddenschap of ander kansspel deelgenomen?

- Ja
- Nee

- Weet niet, geen antwoord

---

25 / *Hoe waarschijnlijk of onwaarschijnlijk is het dat u in de komende 12 maanden mee zult doen aan een buitenlandse loterij, (sport)weddenschap of ander kansspel? Daarbij laten we de loten die u nu reeds heeft aangeschaft buiten beschouwing. Is dat .....*

---

1. Zeer waarschijnlijk
2. Waarschijnlijk
3. Onwaarschijnlijk
4. Zeer onwaarschijnlijk

5. Weet niet / geen antwoord

Deelname Nederlandse kansspelen

---

26 / *Aan welke van de volgende Nederlandse loterijen, (sport)weddenschap of andere kansspelen heeft u, of iemand anders uit uw huishouden, de afgelopen 12 maanden meegedaan?*

Antwoord categorieën verschijnen random in beeld

(Indien ja, type nummer dat voor de Nederlandse loterij staat, meer antwoorden mogelijk)

1. Nederlandse Staatsloterij
  1. Dayzers
  2. BankGiro Loterij
  3. Sponsor Loterij
  4. Nationale Postcode Loterij
  5. Wekelijkse Lotto
  6. Dagelijkse Lotto (Lucky Day)
  7. Toto
  8. Krasloterij (Instantloterij)
    1. Paardentoto
    2. Anders, namelijk ...

3. Geen van deze (NMV)
4. Weet niet \ geen antwoord (NMV)
vraag 999

Ga door met vraag 999
Ga door met

OP DIT PUNT VERLATEN RESPONDENTEN DE VRAGENLIJST DIE
VERKLAREN DAT NOCH ZIJ, NOCH IEMAND ANDERS BINNEN HET
HUISHOUDEN, DEEL HEEFT GENOMEN AAN EEN NEDERLANDS KANSSPEL

---

27 / Hoe verkrijgt u doorgaans de <AFHANKELIJK VAN HET TYPE LOTERIJ: loten/deelnameformulieren> voor de <LOTERIJ UIT VRAAG 26>? Koopt u losse loten/deelnameformulieren, of krijgt u de loten/deelnameformulieren automatisch (door een abonnement)?

---

1. koop losse loten/deelnameformulieren
2. krijgt loten/deelnameformulieren automatisch (abonnement)

---

28 / Op welke wijze doet u doorgaans mee aan de <LOTERIJ UIT VRAAG 26 VERSCHIJNT IN BEELD>?

Slechts 1 antwoord mogelijk

1. via aanmelding door mailing/post
2. via telefonische aanmelding
3. via internet
4. na bezoek aan de deur
5. via de winkelier
6. Nog anders, namelijk ...

7. Weet niet/geen antwoord

Voor iedere binnenlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag **Error! Bookmark not defined.**):

---

29 / Hoe vaak heeft u , of iemand anders uit uw huishouden, de afgelopen 12 maanden aan de <LOTERIJ VAN VRAAG **Error! Bookmark not defined.** VERSCHIJNT IN BEELD> meegedaan? Als u het niet precies weet, probeert u het dan zo goed mogelijk in te schatten.

---

1. 1 x
2. 2 x
3. 3 x
4. 4 x
5. 5 x
6. Meer dan 5 x, namelijk:.....

7. Iedere maand (automatisch)
8. Afgelopen 12 maanden niet aan meegedaan
9. Weet niet \ geen antwoord

Voor iedere Nederlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag **Error! Bookmark not defined.**):

---

30 | Als u de afgelopen 12 maanden neemt, wat heeft u gemiddeld in Euro's aan < LOTERIJ VAN VRAAG **Error! Bookmark not defined.** VERSCHIJNT IN BEELD> PER MAAND uitgegeven?

---

1. Respondent geeft bedrag
2. Weet niet
3. Wil niet zeggen

Voor iedere Nederlandse loterij waaraan is deelgenomen (vraag **Error! Bookmark not defined.**) en indien op vraag **Error! Bookmark not defined.** antwoord 1 is gegeven:

---

31 | Voer S.V.P. bedrag in gehele Euro's in.

(Indien u het niet weet, kunt u 999 invoeren, MAAR LIEVER EEN SCHATTING):

€..... (in gehele Euro's)

Afsluiting

---

999 | Dit was de laatste vraag over dit onderwerp.
